

STUDIEPLAN

FHO03D

Arbeid med språk, flerspråklighet og flerkulturell kompetanse i barnehagen

Fagskolen Oslo Akershus
Studiested: Rud videregående skole
Godkjent Nokut: 21.06.17
Sist revidert: 03.04.17

Oslo kommune

AKERSHUS
fylkeskommune

Innholdsfortegnelse

1.0. Innledning.....	4
1.1. Læringsutbytte for fagskoleutdanning	6
1.1.1 Overordnet læringsutbytte	7
1.2. Målgruppe for utdanningen	8
1.3. Opptakskrav.....	8
1.3.1 Realkompetansevurdering	8
1.4. Bruk av kompetanse etter gjennomført fagskoleutdanning	8
2.0. Organisering av studiet	9
2.1. Sammenheng mellom teori og praksis	9
2.2. Arbeidsformer og læringsaktiviteter i studiet	10
2.3. Praksis.....	10
3.0. Arbeidskrav i emnene.....	11
4.0. Vurdering.....	11
4.1. Vurdering av emner.....	11
4.2. Vurdering i og av praksis	11
4.3. Sluttvurdering - eksamen	12
4.4. Dokumentasjon	12
4.5. Karakterskala.....	12
4.6. Vurderingskriterier 1-6.....	13
5.0. Oversikt over emnene	14
6.0. Emne 1: Felles grunnlag for fagskoleutdanningene i oppvekstfag.....	15
Studenten:.....	15
6.1. Arbeidskrav.....	19
7.0. Emne 2: Pedagogikk og didaktikk.....	19
7.1. Arbeidskrav.....	22
8.0. Emne 3: Arbeid med språk og flerspråklighet i barnehagen	23
8.1. Arbeidskrav.....	27
9.0. Emne 4: Flerkulturell kompetanse	28
9.1. Arbeidskrav.....	31
10. Praksis.....	32
11. Emne 5: Hovedprosjektet.....	33
11.1. Arbeidskrav.....	34

12. Evaluering av studiet	35
13. Samlet arbeidskrav	36
Vedlegg 1 Praksis gjennomført som utviklingsarbeid på egen arbeidsplass.....	39
Vedlegg 2 Praksisutplassering på annen arbeidsplass	45
Vedlegg 3 Samlet oversikt over litteratur	54

1.0. Innledning

Fagskolens opplæringsstilbud i Norge er omfattende, og skal være tilpasset samfunnets behov for svært mange typer fagkompetanse. Utdanningene er organisert i en rekke fagretninger med fordypninger. Nasjonal Plan for fagskoleutdanning i fagretning *oppvekstfag*, fordypning: *Arbeid med språk, flerspråklighet og flerkulturell kompetanse i barnehagen* er utarbeidet av en plangruppe engasjert av Nasjonalt utvalg for fagskoleutdanning i helse – og oppvekstfag (NUFHO). Plangruppa har bestått av representanter fra arbeidsgiverorganisasjoner, arbeidstakerorganisasjoner og fra tilbydere av fagskoleutdanning.

Den foreliggende lokale planen bygger på nasjonal plan og er utarbeidet våren 2016 av faglærere i helse – og oppvekstfag i Østlandssamarbeidet, representert ved Fagskolen Innlandet, Fagskolen i Vestfold og Fagskolen Oslo Akershus.

FNs barnekonvensjon ble innlemmet i norsk lov 1. oktober 2003 og gir barn og ungdom under 18 år et særlig menneskerettighetsvern. Konvensjonen gir alle barn rett til egen identitet, språk, utvikling, deltakelse og innflytelse samt omsorg og beskyttelse ut fra egne forutsetninger. Barnets beste skal være et grunnleggende hensyn ved alle handlinger som angår barn. Alle offentlige organer og ansatte er pålagt å oppfylle og respektere barnets rettigheter slik de uttrykkes i konvensjonen.

Lov om barnehager og Rammeplan for barnehagens innhold og oppgaver regulerer barnehagesektoren i Norge. Både i barnehageloven og rammeplanen er arbeid med språk, flerspråklighet og flerkulturell kompetanse beskrevet som en viktig oppgave for barnehagene. I barnehagelovens formålsparagraf står det bl.a. at: *Barnehagen skal fremme demokrati og likestilling og motarbeide alle former for diskriminering.*

I Rammeplan for barnehagens innhold og oppgaver står det videre beskrevet at: *Barnehagen må sørge for at alle barn får varierte og positive erfaringer med å bruke språket som kommunikasjonsmiddel, som redskap for tenkning og som uttrykk for egne tanker og følelser. Alle barn må få et rikt og variert språkmiljø i barnehagen. Videre står det: Det kulturelle mangfoldet skal gjenspeiles i barnehagen. Sosiale, etniske, kulturelle, religiøse, språklige og økonomiske forskjeller i befolkningen medfører at barn kommer til barnehagen med ulike erfaringer. Barnehagen skal støtte barn ut fra deres egne kulturelle og individuelle forutsetninger.*

Statlige myndigheter har også utgitt temaheftene: *Språkmiljø og språkstimulering i barnehagen* (2009) og *Språklig og kulturelt mangfold* (2006) som styringsdokumenter for barnehagesektoren på dette området. I tillegg er det gitt ut to veiledningshefter til støtte i arbeidet: *Arbeid med språk i barnehagen* (2013) og *Barns trivsel – voksnes ansvar* (2012).

I Meld. St. 6 (2012–2013) *En helhetlig integreringspolitikk* blir det løftet fram som et mål at flest mulig kan fullføre den utdanningen de ønsker og har behov for, bli aktive og inkluderte samfunnsdeltakere og tilknyttet arbeidslivet. Utdanning er et av de viktigste virkemidlene for å redusere sosiale og økonomiske forskjeller i samfunnet. Utdanningssystemet skal stimulere den enkelte til å strekke seg lengst mulig for å realisere sitt potensial, uavhengig av sosial bakgrunn. Barn og ungdom skal sikres gode og trygge oppvekst- og levekår, og alle skal ha et

likeverdig tilbud og like muligheter. Sentralt står arbeid for å motvirke marginalisering, å bidra til å jevne ut forskjeller i levekår og å fremme medvirkning og deltaking for barn og unge på alle områder i samfunnet.

Meld. St. nr. 24 (2012-2013) *Framtidens barnehage* beskriver barnehagen som en velferdsordning, en barndomsarena, og som det første trinn i utdanningen. Regjeringens mål er å sikre barnehager med høy og likeverdig kvalitet. Barnehager med høy kvalitet bidrar til å gi barn like muligheter og til å utjevne sosial ulikhet. Meldingen viser også til betydningen av at alle grupper ansatte i barnehagen får økt kompetanse innenfor områder som er avgjørende for at barnehagen skal kunne oppfylle samfunnsmandatet og bidra til tidlig innsats.

Endrede samfunnsforhold som full barnehagedekning har ført til at de fleste barn under opplæringspliktig alder nå går i barnehage. Økt globalisering har i tillegg ført til at samfunnet er mer mangfoldig enn før. Siden 2005 har antallet minoritetsspråklige barn i barnehagene steget fra 14 000 til 41 000. I samme tidsrom har dekningsgraden blant minoritetsspråklige barn i alderen 1-5 år økt fra 54 til 79 prosent. Barn i Norge vokser derfor opp i et samfunn preget av etnisk, kulturelt og språklig mangfold.

I Kunnskapsdepartementets strategi for kompetanse og rekruttering innenfor barnehagesektoren (2014-2020), «*Kompetanse for framtidens barnehage*», fremheves personalets kompetanse som en nøkkelfaktor for kvalitet i barnehagen. Strategien løfter bl.a. fram språk, danning og kulturelt mangfold som sentrale satsingsområder når det gjelder kompetanseheving i barnehagesektoren.

For å styrke barnehagers og skolars kompetanse i arbeid med barn/elever som har flerspråklig/flerkulturell bakgrunn, har Utdanningsdirektoratet dessuten igangsatt satsingen «*Kompetanse for mangfold*» i perioden 2013-2017. Også i denne vektlegges en helhetlig forståelse og tilnærming i arbeidet med å styrke barnas språk og mulighet for mestring.

I Meld. St. 19 (2015-2016) *Tid for lek og læring. Bedre innhold i barnehagen*. Framheves det behovet for å sikre at alle barnehager arbeider godt med utviklingen av barns språk. Det gjelder som en del av det allmenne pedagogiske tilbudet for alle barn, det gjelder barn som har særlige utfordringer knyttet til språkutvikling og det gjelder barn med minoritetsspråklig bakgrunn.

Det er et mål at denne studieplanen, i fordypningen: *Arbeid med språk, flerspråklighet og flerkulturell kompetanse i barnehagen*, skal bidra til å støtte opp under dagens og fremtidens kompetansebehov.

Arbeidet i helse- og oppvekstsektoren må utføres på en måte som ivaretar barn og unges helhetlige helse- og oppvekstsituasjon, og som vektlegger utvikling av selvstendighet og brukermedvirkning for å fremme livskvalitet.

1.1. Læringsutbytte for fagskoleutdanning

Utdanninger innen Helse- og oppvekstfag har et felles hovedmål:

Utdanningene skal utdanne studentene til reflekterte yrkesutøvere, med høy faglig og etisk kompetanse innen oppvekstfagene. Studentene skal etter gjennomført utdanning ha etablert et grunnlag for livslang læring og kontinuerlig omstilling.

Fagskoleutdanning i oppvekstfag, fordypning: arbeid med språk, flerspråklighet og flerkulturell kompetanse i barnehagen skal utdanne reflekterte yrkesutøvere med høy faglig og etisk kompetanse. De skal ha gode kunnskaper og ferdigheter om barn i alderen 0 – 6 år, og deres situasjon og aktuelle utfordringer i dagens Norge. Barna og deres familier skal gis riktig hjelp og bistand til rett tid, på rett sted så tidlig som mulig. Det skal tilrettelegges slik at alle barn og unge hver dag har muligheten til å bli sett, satt krav til og oppleve gleden av å lykkes med noe. Sluttkompetansen for utdanningen beskrives i overordnede læringsutbyttebeskrivelser, i kategoriene kunnskaper, ferdigheter og generell kompetanse. Læringsutbyttebeskrivelsene tilsvarer nivå 5.1 i nasjonalt kvalifikasjonsrammeverk. Læringsutbytte for de enkelte emnene er beskrevet under hvert enkelt emne.

Kategoriene kunnskaper, ferdigheter og generell kompetanse beskrives som:

Kunnskap	Ferdigheter	Generell kompetanse
Kunnskaper er: forståelse av teorier, fakta, begreper, prinsipper, prosedyrer innenfor fag, fagområder og / eller yrker.	Ferdigheter er: evne til å løse problemer og oppgaver. Det er ulike typer ferdigheter: kognitive, praktiske og evnen til kommunikasjon.	Evne til å anvende kunnskap og ferdigheter på en selvstendig måte i ulike situasjoner.

1.1.1 Overordnet læringsutbytte

Kunnskap	Kandidaten: • har kunnskap om etikk, kommunikasjon, sosiologi og psykologi rettet mot språklig- og flerkulturelt arbeid i barnehagen. • har kunnskap om pedagogiske teorier i arbeidet med språk, flerspråklighet og flerkulturell kompetanse i barnehagen. • forstår betydningen av mangfold, inkludering og medvirkning i et samfunnsperspektiv. • har kunnskap om systematisk utvikling av språk og flerspråklighet for barn 0-6 år. • har kunnskap om flerspråklighet og flerkulturelt arbeid i barnehagen. • har innsikt i lovverk og styringsdokumenter som gjelder språk, flerspråklighet og flerkulturelt arbeid i barnehagen. • har kjennskap til aktuelle samarbeidspartnere i barnehagesektoren.
Ferdigheter	Kandidaten: • kan anvende relevante kommunikasjonsformer profesjonelt i tverrfaglig samarbeid og i samarbeid med barn og foreldre • kan anvende kunnskap om begreper og teorier innenfor språk, flerspråklighet og flerkulturelt arbeid i barnehagen. • kan anvende relevant lovverk og styringsdokumenter for barnehagesektoren. • kan anvende ulike pedagogiske- og didaktiske metoder i yrkesutøvelsen. • kan finne informasjon og fagstoff om språk- og flerkulturelt arbeid i barnehagen. • kan kartlegge og identifisere faglige problemstillinger for arbeid med språk, flerspråklighet og flerkulturelt arbeid i barnehagen.
Generell kompetanse	Kandidaten: • har forståelse for etiske grunnholdninger som kommer til uttrykk ved at yrkesutøvelsen ivaretar og anerkjenner ulik språklig, religiøs og kulturell identitet i møte med barn, kollegaer og foreldre. • kan bygge relasjoner og samarbeide med foreldre som utgangspunkt for støtte til barnets språk- og identitetsutvikling. • kan bygge relasjoner med kollegaer og andre samarbeidspartnere gjennom kunnskaps- og erfaringsdeling for å skape et miljø for barns trivsel og helhetlige utvikling. • kan utføre språk, flerspråklighet og flerkulturelt arbeid som ivaretar både barnegruppens og enkeltbarnets behov. • kan utvikle arbeidsmetoder knyttet til språk- og flerkulturelt arbeid, gjennom kunnskapsdeling, veiledning og etisk refleksjon på arbeidsplassen. • kan oppdatere sin yrkesfaglige kunnskap om språk, <u>flerspråklighet</u> og flerkulturelt arbeid i barnehagen.

1.2. Målgruppe for utdanningen

Målgruppen for utdanningen er personer med videregående opplæring (fagbrev) innen barne- og ungdomsarbeiderfag eller tilsvarende¹.

1.3. Opptakskrav

- a) Fullført og bestått videregående opplæring med fagbrev som barne- og ungdomsarbeider eller tilsvarende.
- b) Søkere som kan dokumentere at de skal gjennomføre fagprøve etter opptaksfristen, kan tildeles plass på vilkår om bestått prøve.
- c) Det kan gjøres opptak på grunnlag av realkompetansevurdering (se nedenfor).

1.3.1 Realkompetansevurdering

Fagskoleutdanninger skal bygge på fullført og bestått videregående opplæring eller tilsvarende realkompetanse (Fagskoleloven § 1). Realkompetansen vurderes i forhold til det formelle opptakskravet. Det kreves 5 års relevant yrkespraksis uten fagbrev. Kompetansen vurderes opp mot mål i læreplan på nivå Vg3 for programfag. Skolen vurderer søkerens realkompetanse gjennom samtale og dokumentasjon.

Ved vurdering av realkompetanse vektlegges:

- Yrkespraksis fra arbeid med barn og unge, som f.eks. barnehage, barnebolig, SFO, fritidsklubb, støttekontakt, arbeid i avlastningsbolig for barn og unge.
- Norsk kunnskaper tilsvarende Vg2 på yrkesfaglig utdanningsprogram.
- All kompetanse som er tilegnet gjennom formell, ikke-formell eller uformell læring. Det vil si alle kunnskaper og ferdigheter en person har tilegnet seg gjennom utdanning, lønnet eller ulønnet arbeid, organisasjonserfaring, fritidsaktiviteter eller på annen måte.

Relevant dokumentasjon er attest fra arbeidsgiver hvor stillingsstørrelse og arbeidsforholdets varighet er påført, eksamensdokumentasjon fra videregående skole, kompetansevurdering fra ressursenter/kompetansesenter og anbefaling fra arbeidsgiver.

Søkere med utenlandsk utdanning:

Søkere med fullført videregående opplæring fra de andre nordiske landene er kvalifiserte for opptak når den videregående opplæringen i de respektive landene gir generelt opptaksgrunnlag til tertiærutdanning tilsvarende kravene til fagskoleutdanning i Norge. Søkere utenfor Norden må ha dokumentasjon (autorisert translatør) på opplæring og praksis. Den faglige opplæringen må tilsvare opptaksgrunnlag til tertiærutdanning tilsvarende kravene til fagskoleutdanning i Norge. Søkere må ha norsk kunnskaper tilsvarende norskprøven for voksne innvandrere fra VOX med resultatet B2 på alle fire delprøver.

1.4. Bruk av kompetanse etter gjennomført fagskoleutdanning

Fagskoleutdanning i *oppvekstfag*, fordypning: *Arbeid med språk, flerspråklighet og flerkulturell kompetanse i barnehagen*, gir kompetanse som kan tas i bruk i yrkeslivet uten

¹ Utdanning før Reform 94 og kunnskapsløftet. F.eks. barnepleier og omsorgsarbeider.

ytterligere generelle opplæringstiltak. Kompetanse etter endt utdanning kan for eksempel benyttes innen helse- og oppveksttjenester som:

- Barnehage
- Boliger og institusjoner for barn
- Skole
- Skolefritidsordning/aktivitetsskole
- Fritidsklubb

2.0. Organisering av studiet

Emne	Fagskole-poeng	Uker deltid	Undervisnings timer*	Veiledning	Praksis**	Selvstudium	Sum arb. mengde (timer)
1. Generell del	10	14	84	28		128	240
2. Pedagogikk og didaktikk	10	14	84	28		128	240
3. Arbeid med språk og flerspråklighet i barnehagen	14	16	96	32		192	320
4. Flerkulturell kompetanse	14	16	96	32		192	320
Praksis. Samlinger med erfaringsdeling					12		12
Praksis. Veiledning (lærer og arb.plass), her og nå veiledning, selvstudium					338		338
5. Hovedprosjekt	12	16	60	20		120	200
Sum	60	76	420	140	350	760	1670

* Oppmøte til undervisningstimer er obligatorisk.

** Praksis er 10 uker og inngår i løpet av emne 4 og 5.

2.1. Sammenheng mellom teori og praksis

Studier av teori har til hensikt å gi studenten kunnskaper som er nødvendig for at han/hun skal utvikle ferdigheter innen fagområdet. Formålet er også å utvikle holdninger til egen yrkesutøvelse gjennom en refleksjon rundt forholdet mellom teori og praksis. Kunnskapen blir vurdert gjennom arbeid med arbeidskrav, avsluttende eksamen med muntlig redegjørelse, og i praksis. Valgt litteratur står oppført under hvert emne. Det er også en liste med anbefalt tilleggslitteratur. Samlet obligatorisk litteratur er på ca. 2700 sider. Teoriundervisningen og veiledningen har et omfang på ca. 8 timer /uke. Selvstudium har et omfang på 10 timer/uke. Studenten har ansvar for å delta aktivt i opplæringen.

For å sikre fagskoleutdanningens yrkesretting, kan skolen inngå avtale med ansatte fra ulike praksisfelt som eksterne forelesere i ulike emner. Foreleserne samarbeider med lærerne om planlegging av faglig innhold og arbeidsformer.

2.2. Arbeidsformer og læringsaktiviteter i studiet

Et viktig pedagogisk prinsipp gjennom hele studiet er studentens ansvar for egen læring. Det innebærer at studenten er mottagelig for undervisning og aktivt oppsøker læringssituasjoner og læringsarenaer. Skolen har ansvar for å tilrettelegge for læring og å støtte/veilede studenten i læreprosessen. Arbeidsformene skal gi trening i å søke kunnskap, kritisk tenkning og problemløsning. Læringsaktiviteter som anvendes i studiet er forelesninger, dialogpreget undervisning, muntlig framlegg, presentasjoner, prosjektarbeid med tverrfaglig fokus, praksis og selvstudium med nettstøtte ved behov. Ulike former for arbeid i grupper, som for eksempel rollespill evt. med bruk av video. Disse læringsaktivitetene er obligatoriske. Arbeidskrav er obligatoriske studentoppgaver for eksempel muntlig og skriftlig refleksjon over eget læringsutbytte og skriftlige/ praktiske oppgaver som besvares individuelt eller i gruppe. Arbeidsformene forutsetter at studenten deltar aktivt i eget læringsarbeid og samarbeider med andre.

Studentens læring følges opp gjennom veiledning og underveisvurdering individuelt og i gruppe. Veiledning utgjør ca 2 timer pr uke og er obligatorisk. Læringsarbeidet støttes med bruk av digital læringsplattform. Studenten får egen opplæring i bruk av PC og digitale læremidler.

2.3. Praksis

Gjennom praksis skal studentene få et læringsutbytte som gjenspeiler innholdet i teoriemnene. Praksis er en obligatorisk del av utdanningen, og skal ha et omfang på 10 uker (300 timer).

Praksisplass og gjennomføring skal alltid godkjennes av skolen. Det er mulig å velge mellom to ulike former for gjennomføring:

- **Praksisutplassering i en barnehage.** Denne praksisformen anbefales for studenter som ikke har sitt daglige arbeid innen fagfeltet, og som trenger praktisk erfaring fra slike arbeidsplasser.
- **Praksis gjennomført som prosjektarbeid (utviklingsprosjekt) på egen arbeidsplass.** Dette er aktuelt for studenter som har sitt daglige arbeid i barnehage. Prosjektarbeidet skal gjennomføres innenfor fastlagte retningslinjer. Prosjektarbeidet har som målsetting å bidra til fagutvikling i praksisfeltet som også kommer barnet og deres familier til gode.

Det lages en formell avtale mellom studenten og arbeidsgiveren, slik at studenten får tilstrekkelig tid til sitt prosjektarbeid.

Veiledning i praksisperioden

Veiledning og vurdering av studentens læringsutbytte i praksisperioden foregår kontinuerlig. Dette er en forutsetning for å nå formålet med praksis. Underveisvurdering skal ta hensyn til studentens læreforutsetninger, rammefaktorer og mål for praksisperioden, studentenes læringsutbytte, veiledningens innhold og valg av læresituasjoner. Formalisert veiledning og selvrefleksjon over tid, bidrar til å bevisstgjøre studenten på egen faglig utvikling og kompetanse.

Veileder på praksisplassen må ha tilsvarende fagskoleutdanning eller høyere utdanning. For praksisveiledere som ikke har hatt studenter tidligere, vil skolen gjennomføre praksiskurs.

Strukturert veiledning på praksisplassen bør tilsvare 1-2 timer pr uke. I tillegg gis det, «her og nå-veiledning» ved behov. Veileder på praksisplassen gir veiledning i forbindelse med planlegging, gjennomføring og evaluering av utviklingsprosjektet. Faglærer veileder studenten i arbeidet med dokumentasjon av utviklingsarbeidet. Studenten får minimum tre veiledninger av faglærer i løpet av praksisperioden.

3.0. Arbeidskrav i emnene

I alle emnene skal studenten arbeide med obligatoriske arbeidskrav. Arbeidskravene er oppgaver relatert til sentrale temaer innen studiets hovedemner. Arbeidskravene utføres både individuelt og i gruppe.

Arbeidet med arbeidskravene skal bidra til:

- integrering av de ulike kunnskapsområdene som er nødvendige for å utvikle faglig kompetanse
- å stimulere studenten til både å oppsøke og tilegne seg ny kunnskap og bidra til at studenten oppøver evne til faglig kommunikasjon og refleksjon med medstudenter og lærere.
- å utfordre studenten til å sette seg inn i nytt fagstoff, bli bevisst på personlige verdier, reflektere over egne erfaringer i lys av teoretiske perspektiver og utvikle gode samarbeidsevner.

Studenten får tilbakemelding/kommentarer fra lærer ut fra gitte kriterier. Hvis et arbeidskrav ikke leveres til angitt tid, har studenten ikke krav på tilbakemelding, kun beskjed om det er godkjent eller ikke. Arbeidskravene skal leveres i samme semester som de er gitt. Alle arbeidskravene er beskrevet under hvert enkelt emne og samlet i kapittel 13.

4.0. Vurdering

Det skal foretas en helhetlig vurdering av studentens samlede kompetanse (kunnskap, ferdighet og generell kompetanse).

4.1. Vurdering av emner

De enkelte emnene blir vurdert i henhold til rammer, arbeidskrav og fastsatte kriterier. Det settes en karakter for hvert avsluttede emne. Praksisperioden vurderes bestått/ikke bestått og fordypningsoppgaven vurderes med karakter A-F.

4.2. Vurdering i og av praksis

Praksisperioden gjennomføres over ti uker. Vurdering av studentens innsats i praksisperioden foregår fortløpende. Det gjennomføres tre vurderingssamtaler i praksisperioden. Den første dreier seg om studentens mål for praksisperioden. Halvveis i praksisperioden gjennomføres en underveisvurdering av disse målene. Den siste samtalen skal vurdere om målene for praksisperioden er nådd. Både underveisvurdering og sluttvurdering baseres på arbeidskrav og læringsutbytte knyttet til praksis og oppsatte kriterier for bestått praksis.

Sluttvurdering av praksisperioden er bestått/ ikke bestått og vurderes på bakgrunn av læringsutbyttebeskrivelsene for praksis. Studentene må ha 90 % tilstedeværelse i praksis for at praksisperioden skal godkjennes. Fravær utover 10 % må tas igjen.

4.3. Sluttvurdering - eksamen

Avsluttende eksamen består av to komponenter hvorav hovedprosjektet utgjør den skriftlige delen. Dertil kommer en individuell muntlig høring, med utgangspunkt i hovedprosjektet. Det settes en samlet eksamenskarakter for muntlig og skriftlig del. Når endelig individuell karakter settes, vektes muntlig høring og hovedprosjekt likt (50/50).

4.4. Dokumentasjon

Vitnemål utstedes for fullført studium. Vitnemålet skal omfatte de emnene som inngår i utdanningen og de karakterene som er oppnådd, samt studiepoeng for de enkelte emnene.

4.5. Karakterskala

Nivå	Symbol	Generell, ikke fagspesifikk beskrivelse av vurderingskriterier
Over middels grad av måloppnåelse	A Fremragende	Fremragende prestasjon som klart utmerker seg. Studenten har svært gode kunnskaper, ferdigheter og generell kompetanse.
	B Meget god	Meget god prestasjon. Studenten har meget gode kunnskaper, ferdigheter og generell kompetanse.
Middels grad av måloppnåelse	C God	Jevnt god prestasjon som er tilfredsstillende på de fleste områder. Studenten har gode kunnskaper, ferdigheter og generell kompetanse.
	D Nokså god	En akseptabel prestasjon med noen vesentlige mangler. Studenten har nokså gode kunnskaper, ferdigheter og generell kompetanse.
Under middels grad av måloppnåelse	E Tilstrekkelig	Prestasjonen tilfredsstiller minimumskravene, men heller ikke mer. Studenten har oppfylt minimumskravene som stilles til kunnskaper, ferdigheter og generell kompetanse.
	F Ikke bestått	Prestasjon som ikke tilfredsstiller de faglige minimumskravene. Studenten har ikke bestått på grunn av vesentlige mangler når det gjelder kunnskaper, ferdigheter eller generell kompetanse.

4.6. Vurderingskriterier 1-6

Kriterier	Krav
1. Faglig profil	Besvarelsen skal vise praktiske arbeidsoppgaver belyst og faglig begrunnet med relevant teori. Studenten skal beskrive egne funksjons- og ansvarsområder i forhold til aktuelle problemstillinger i yrkesutøvelsen.
2. Kunnskap	Besvarelsen viser at studenten kan finne frem i relevant litteratur og vise forståelse for dokumentert arbeid og kunnskapsbasert praksis.
3. Metodisk redegjørelse	Studenten skal vise selvstendig bruk av relevante kilder og utøve nødvendig kildekritikk. Besvarelsen må ivareta etiske retningslinjer som for eksempel anonymisering av data.
4. Utforming	Besvarelsen skal ha god skriftlig fremstilling med et klart og entydig språk. Besvarelsen skal ha en form som samsvarer med generelle retningslinjer for oppgaveskriving. Litteratur refereres nøyaktig og korrekt både i teksten og i egen litteraturliste.
5. Selvstendighet og drøfting	Besvarelsen skal vise selvstendige vurderinger og begrunnelser slik at problemstillingen behandles saklig og kritisk. Besvarelsen skal vise evne til å analysere, drøfte og tolke på bakgrunn av faglige og etiske vurderinger. Sammenheng mellom teori og praksis skal belyses ved hjelp av praksiseksempler.
6. Oppgavelikhet	Besvarelsen må ikke ha stor likhet med andre besvarelser, eller annet publisert materiale.

5.0. Oversikt over emnene

Emne 1 Felles grunnlag for fagskoleutdanningene i oppvekstfag 1a. Arbeidsformer og metoder i studiet 1b. Oppvekstfagene i samfunnet 1c. Etikk 1d. Kommunikasjon og samhandling 1e. Sosiologi og psykologi 1f. Stats- og kommunalkunnskap i barnehagesektoren	10 sp
Emne 2 Pedagogikk og didaktikk 2a. Pedagogikk 2b. Didaktikk	10 sp
Emne 3 Arbeid med språk og flerspråklighet i barnehagen 3a. Språktilegnelse 3b. Språkstimulering 3c. Planlegging, dokumentasjon og vurdering	14 sp
Emne 4 Flerkulturell kompetanse 4a. Mangfold som ressurs 4b. Identitet 4c. Foreldresamarbeid	14 sp
Emne 5 Hovedprosjektet	12 sp
Praksis	-
Sum	60 sp

6.0. Emne 1: Felles grunnlag for fagskoleutdanningene i oppvekstfag

Læringsutbytte	
Kunnskap	Studenten: • har kunnskap om begreper og teorier innenfor oppvekstfaget, etikk, kommunikasjon, samhandling, sosiologi og psykologi. • har innsikt i relevante lover og styringsdokumenter gjeldende for barnehagesektoren. • har innsikt i helse- og oppvekstpolitikk og oppvekstfagenes historie, utvikling og føringer. • forstår hvilken betydning levekår og folkehelse har i dagens samfunn.
Ferdigheter	Studenten: • kan anvende kunnskap om begreper og teorier innenfor oppvekstfaget for å støtte barns trivsel og helhetlig utvikling. • kan anvende ulike former for kommunikasjon og veiledning for å samhandle profesjonelt med barn, foreldre, kollegaer og annet fagpersonell. • kan anvende relevant lovverk og styringsdokumenter knyttet til praktisk arbeid. • kan finne informasjon og fagstoff som er relevant for ulike problemstillinger knyttet til arbeid med barn i barnehage. • kan kartlegge og identifisere barns individuelle behov knyttet til trivsel og helhetlig utvikling.
Generell kompetanse	Studenten: • har forståelse for etiske prinsipper, utfordringer og dilemmaer knyttet til arbeid med barn og deres familier. • har utviklet en etisk grunnholdning i sitt arbeid med barn, foreldre og kollegaer. • kan utføre arbeidet med forståelse av de ressurser, utfordringer og muligheter som finnes i møte med barn og foreldre. • kan bygge relasjoner med kollegaer og andre ressurspersoner med vekt på barns trivsel og helhetlige utvikling. • Kan oppdatere sin yrkesfaglige kunnskap gjennom eget studiearbeid og aktiv læring

1a. Arbeidsformer og metoder i studiet

Sentrale tema:

- Studieteknikk

- Struktur og planlegging av eget studiearbeid
- Læringsstrategier
- Oppgaveskriving
- Aktiv læring
 - Studenten som ressurs, studentinvolvering/medvirkning
- Prosjekt- og utviklingsarbeid
 - Problembaserte prosjekter
- Refleksjon og refleksjonsmodeller
 - Refleksjon og pre-refleksjon, individuelt og i gruppe
 - Åpne og lukkede spørsmål, motiverende samtale
- IKT
 - Bruk av læringsplattform
 - Kritisk bruk av nettkilder og digitale verktøy
 - Bruk av word, PowerPoint, lyd og bilde
- Oppgaveskriving som metode
 - Oppgavenes oppbygging
 - Mappevurdering
 - Problembasert læring (PBL)
 - Fagartikkel
 - Praksisfortelling
 - Riktig bruk av kildehenvisning

1b. Oppvekstfagene i samfunnet

Sentrale tema:

- Oppvekstfagenes historie og utvikling
 - Barnehagens historie i Norge
 - Barnehagen som en del av utdanningsløpet
- Teorier og begreper i oppvekstfagene
 - Forståelse av oppvekstbegrepet
- Verdier og normer i samfunnet og i oppvekstfagene
 - Bærekraftig utvikling
 - Barnehagen som en del av storsamfunnet

1c. Etikk

Sentrale tema:

- Menneskesyn og menneskeforståelse
 - Holistisk menneskesyn
- Verdier, normer og livssyn
 - Visjoner og verdigrunnlag
- Etikk
 - Teori

- Etisk refleksjon og refleksjonsmodeller
- Etiske problemstillinger og dilemmaer
- Etiske prinsipper
- Anvendelse i eget yrke
- Menneskerettighetene
 - Barnekonvensjonen
- Yrkesetikk
 - Eget profesjonsfelt
 - Taushetsplikt
 - Brukermedvirkning

1d. Kommunikasjon og samhandling

Sentrale tema:

- Kommunikasjonsformer
- Samspill og samskapning
- Veiledning
- Konflikthåndtering
- Tverrkulturell samhandling og kommunikasjon
- Relasjonskompetanse
 - Samarbeid i grupper
- Medvirkning
- Tverrkulturell forståelse

1e. Sosiologi og psykologi

Sentrale tema:

- Innføring i psykologi
 - Gruppepsykologi
 - Utviklingsteori
 - Læringspsykologi
 - Nye teorier om barns utvikling
- Innføring i sosiologi
 - Familien som sosial og kulturell institusjon
 - Sosialisering
 - Sosiale ulikheter og kulturelt mangfold
 - Systemteori

1f. Stats- og kommunalkunnskap i barnehagesektoren

Sentrale tema:

- Samfunnets og velferdsstatens utvikling, føringer og prioriteringer for barnehagesektoren
- Levekår og folkehelse
- Lover og styringsdokumenter som regulerer barnehagesektoren
 - Lovverk og styringsdokumenter som til enhver tid er gjeldende
- Barnehagesektoren på kommunalt, regionalt og statlig nivå, organisering og finansiering

Obligatorisk litteratur:

Studentene forutsettes å gjøre seg kjent med aktuelle styringsdokumenter og lovverk som regulerer arbeidsområdet samt aktuelle meldinger, temahefter og utredninger.

Aasgaard, A. *Se meg!* (2015). Elektronisk undervisningsbolag. (Del 1: side 9-39) 30 sider.

Dalland, O. (2012). *Metode og oppgaveskriving for studenter*. Oslo: Gyldendal Akademisk. 100 sider.

Furu, A., Granholt, M. Moxnes, A. Thoresen, M. (2014). *Å arbeide i barnehagen*. Oslo: Universitetsforlaget. (kap. 1,10,11) 30 sider.

Grasaas, K., Sjursen, M. & Stordalen, J. (2014). *Helsefagskolen - Etikk og kommunikasjon*. Oslo: Cappelen Damm. (minus kap. 2, 3 og 17) 217 sider.

Helgesen, A. L. Sjursen, M. & Stordalen, J. (2016). *Psykologi og sosiologi for fagskoleutdanningene*. Oslo: Cappelen Damm. (minus kap. 4 og 5) 168 sider.

Nettressurser:

Lovdata.no.

<https://www.regjeringen.no/globalassets/upload/kilde/bfd/bro/2002/0005/ddd/pdfv/170251-oppdrage.pdf>

Antall sider: 545

Tillegglitteratur:

Andersen, E. S & Swenche, E. (2012). *Prosjektarbeid en veiledning for studenter*. 4 Utg. NKI – forlag.

Eide, H & Eide, E. (2007). *Kommunikasjon i relasjoner. Samhandling, konfliktløsning og etikk*. Oslo: Gyldendal Akademisk.

Eidhamar, L. G & Leer- Salvesen, P. (2014). *Nesten som deg selv. Barn og etikk*. Oslo: Cappelen Damm Akademisk.

Fennefoss, A. T & Jansen, K. E (2009). *Praksisfortellinger- på vei til innsikt og forståelse*. Bergen: Fagbokforlaget.

Glaser, V. (2016). *Foreldresamarbeid. Barnehagen i et mangfoldig samfunn*. Oslo: Universitetsforlaget.

Kvello, Ø. (2012). *Oppvekstmiljø og sosialisering*. Oslo: Gyldendal.

Olsen, O. L. (2012). *Juss i barnehagen*. Kristiansand: Høgskoleforlaget

Skau, G. M. (2011). *Gode fagfolk vokser*. Oslo: Cappelen Damm. 176 sider.

6.1. Arbeidskrav

Arbeidskrav 1: Etikkk, kommunikasjon, relasjon og samhandling

Beskriv en aktuell problemstilling på egen eller tenkt arbeidsplass. Bruk etiske prinsipper for å drøfte kommunikasjon som påvirker relasjon og samhandling mellom ansatte og brukere.

Rammer:

Skriftlig oppgave som besvares individuelt / gruppe.

Omfang. ca. 2500 ord.

Vurdering gis med karakter A – F, etter kriteriene 1 – 6.

Studentene får skriftlig og muntlig tilbakemelding på arbeidskravet fra lærer.

Arbeidskrav 2: Individuell muntlig refleksjon

Rammer:

Individuell muntlig refleksjon over eget læringsutbytte av emne. Tid: 15 min.

Vurdering: bestått / ikke bestått.

7.0. Emne 2: Pedagogikk og didaktikk

Læringsutbytte	
Kunnskap	Studenten: • har kunnskap om pedagogiske læringsteorier og didaktiske metoder. • har kunnskap om ulike tilnærminger til mangfold og flerkulturelt arbeid i barnehagen • har kunnskap om utviklingsteorier med vekt på flerkulturell pedagogikk og flerkulturell didaktikk. • har innsikt i relevante lover og styringsdokumenter for barnehagens innhold og oppgaver. • har kunnskap om ulike verktøy for observasjon/kartlegging, planlegging, dokumentasjon og vurdering i barnehagen. • har kunnskap om betydningen av motivasjon, sosial kompetanse og dannelsesprosesser for barns trivsel og helhetlige utvikling. • har kunnskap om ulike former for lek, aktivitet samspill og læring.
Ferdigheter	Studenten: • kan anvende kunnskap om pedagogikk og didaktikk i praktisk, pedagogisk arbeid i en mangfoldig/ flerkulturell barnehage.

	• kan anvende verktøy for observasjon/kartlegging, planlegging, dokumentasjon og vurdering av lek, læring og trivsel. • kan finne informasjon og fagstoff som er relevant innenfor pedagogikk og didaktikk for barn. • kan kartlegge og identifisere barnehagens miljø- og det enkelte barns behov for nødvendige tiltak.
Generell kompetanse	Studenten: • har forståelse for hva som kjennetegner barn på ulike alderstrinn og variasjon i utviklingsforløp. • kan utføre pedagogisk arbeid tilpasset det enkelte barns og barnegruppenes sett ut ifra et mangfolds- og flerkulturelt perspektiv. • forstår eget yrkes betydning for barns trivsel og helhetlige utvikling i et livsløpsperspektiv • forstår voksenrollens betydning i barns lek og aktivitet. • kan utvikle didaktiske arbeidsmetoder med vekt på enkeltbarns- og barnegruppenes behov.

2a. Pedagogikk

Sentrale tema:

- Pedagogiske læringsteorier
- Ulike utviklingsteorier
- Nyere teorier om barns utvikling
- Mestrings- og motivasjonsteorier
- Medvirkning
- Utviklingspsykologi og utviklingsområdene
 - Alder-, modning- og funksjonsnivå
 - Språk-, kognitiv-, motorisk-, sosial og emosjonell utvikling
- Sosial kompetanse
- Danningsprosesser
- Relasjonsbygging
- Endrings- og utviklingskompetanse
- Tilpasset læring
- Omsorg

2b. Lek og læring

Sentrale tema:

- Leken og aktivitetens betydning for danning, læring og utvikling
 - Leken og aktivitetens egenverdi
 - Betydningen av lek og aktiviteter for barns psykiske og fysiske helse
- Sosialt samspill i lek og aktiviteter
 - Vennskap og trivsel

- Ulike former for lek
 - Lek og aktivitet tilpasset funksjons-, utviklings-, og modningsnivå
 - Betydningen av tidlig innsats
- Barnekultur
 - Demokrati, likestilling og roller
 - Ulike kulturer, etniske likheter og forskjeller
- Identifisering av
 - Ulike former for lek og aktivitet
 - Kjønnssroller og samspill i lek og aktivitet
- Voksenrollen i barns lek og aktivitet
 - Gripe tak i barns interesser
 - Igangsetting og involvering
- Barns medvirkning

2c. Didaktikk

Sentrale tema:

- Didaktisk relasjonsmodell
- Planlegging, dokumentasjon og vurdering
 - Anvende planlegging som metode
 - Anvende dokumentasjon som metode
- Observasjon og kartlegging
 - Anvende observasjon som metode
 - Anvende kartlegging som metode
- IKT som pedagogisk verktøy
- Ulike didaktiske verktøy

Obligatorisk litteratur:

Studentene gjør seg kjent med lovverk og forskrifter som regulerer arbeidsområdet samt aktuelle meldinger, temahefter og utredninger.

Aasgaard, A. (2015). *Se meg!* Elektronisk undervisningsbolag. (Del 5: Kap. 2 og 3). 4 sider.

Glaser, V., Størksen, I. og Drugli M.B. (red). (2014). *Utvikling, lek og læring i barnehagen. Forskning og praksis*. Bergen: Fagbokforlaget. 150 sider.

Gunnestad, A. (2014). *Didaktikk for barnehagelærere, en innføring*. Oslo: Universitetsforlaget. 264 sider

Lamer, K. (2014). *Barnehagen: sosial kompetanse*. T. Nordahl & O. Hansen(red). Dette vet vi om. Oslo: Gyldendal Akademisk. 60 sider .

Nielsen, M. M (2014). *Barnehagen: observasjon og pedagogisk analyse*. T. Nordahl & O. Hansen(red). Dette vet vi om. Oslo: Gyldendal Akademisk. 50 sider.

Fajersson, Karlsson, Becher og Otterstad (red.) (2009). Grip sjansene! *Profesjonskompetanse, barn og kulturellt mangfold* Oslo: Cappelen Damm. "Pope, L. Den monokulturelle barnehagediskursen" (side 53-63, 11 sider).

Ruud, E. B. (2012). *Sosial fantasilek. Kompetanse for livet*. Oslo: Cappelen Damm Akademiske. 96 sider.

Spernes, K. og Hatlem, M. (2013). *Den flerkulturelle barnehagen i bevegelse*. Oslo: Gyldendal Akademiske. (Kapittel 1-3, 65 sider).

Antall sider: 700

Tilleggs litteratur:

Bjørndal, C. R. P. (2011). *Det vurderende øyet. Observasjon, vurdering og utvikling i undervisning og veiledning*. Oslo: Gyldendal Norsk Forlag.

Dalland, O. (2012). *Metode og oppgaveskriving for studenter*. Oslo: Gyldendal Akademisk.

Jensen, R. & Karnmo, A. L. (2010). *Å utforske praksis*. Oslo: Cappelen Damm AS.

Lamer, K. (2001). *Du og jeg og vi to. Om å fremme barns sosiale kompetanse*. Teoriboka. Oslo: Gyldendal Akademiske Forlag AS.

Pape, K. (2011). «Æ trur dem søv». *Om aktive voksne og sosial kompetanse i barnehagen*. Oslo: Kommuneforlaget.

Sørensen, K., Godtfredsen, M., Modahl, M. & Lerdal, B. (2011). *Egenledelse i lek og læring*. Oslo: Høyskoleforlaget.

Tetzchner, S. V. (2012). *Utviklingspsykologi* (2 utg.). Oslo: Gyldendal Norsk Forlag.

Ulvund, S. E. (2009). *Forstå barnet ditt 0 – 8 år*. Oslo: Cappelen Damm.

Ulvund, S. E. (2012). *Forstå barnet ditt 5 – 8 år*. Oslo: Cappelen Damm.

7.1. Arbeidskrav

Arbeidskrav 1: utviklingspsykologi, sosial kompetanse og didaktikk

A. Velg en aktivitet. Forklar hvordan aktiviteten stimulerer de ulike utviklingsområdene etter alder, - modnings- og funksjonsnivå.

B. Observer, planlegg, gjennomfør vurder og dokumenter en aktivitet som stimulerer barns sosiale kompetanse. Bruk didaktisk relasjonsmodell.

Rammer:

Oppgave A: Muntlig som besvares individuelt eller i gruppe. Tid: ca. 20 min.

Medstudenter og lærer gir tilbakemelding på fremlegget, etter gitte vurderingskriterier for bestått ikke bestått.

Oppgave B: Skriftlig oppgave som besvares individuelt eller i gruppe. Omfang: Ca. 1200 ord. Student og lærer setter en vurdering med karakter A – F, etter kriteriene 1 – 6.

Arbeidskrav 2: Individuell muntlig refleksjon

Rammer:

Individuell muntlig refleksjon over eget læringsutbytte i emnet.

Tid: 15 min.

Vurdering bestått/ikke bestått.

8.0. Emne 3: Arbeid med språk og flerspråklighet i barnehagen

Læringsutbytte	
Kunnskap	Studenten: • har kunnskap om språkutvikling og utvikling av andrespråket for barn 0-6 år. • har kunnskap om ulike former for språkstimulering og systematisk språkarbeid i barnehagen. • har kunnskap om språklige forsinkelser og språkvansker. • har kunnskap om planlegging, dokumentasjon og vurdering knyttet til språkarbeid i barnehagen. • har innsikt i relevante lover og styringsdokumenter for arbeid med språk i barnehagesektoren.
Ferdigheter	Studenten: • kan anvende språkstimulerende aktiviteter. • kan anvende kunnskap om morsmål, første- og andrespråklig-utvikling knyttet til systematisk språkarbeid i barnehagen. • kan anvende relevante verktøy for planlegging, dokumentasjon og vurdering av språkarbeidet i barnehagen. • kan kartlegge språkmiljøet, identifisere områder for forbedring og iverksette tiltak. • kan finne informasjon og fagstoff/ barnebøker som er relevant for systematisk språkarbeid i barnehagen.
Generell kompetanse	Studenten: • har forståelse for hvordan barn tilegner seg ett eller flere språk i samspill med omgivelsene. • har utviklet en etisk grunnholdning i møte med barn og foreldre med ulik språklig og kulturell bakgrunn. • har forståelse for flerspråklighet som en ressurs. • kan bygge relasjoner og samarbeide med ressurspersoner i og utenfor barnehagen. • kan utføre ulike språkstimulerende tiltak i et flerkulturelt perspektiv. • kan oppdatere sin kunnskap om språkets betydning for barns trivsel og helhetlige utvikling.

	• kan oppdatere sin kunnskap om arbeid med språk og utvikling av andrespråket i barnehagen.
--	---

3a. Språktilegnelse

Sentrale tema:

- Språkutvikling 0-6 år
- Utvikling av andrespråk
 - Kjennetegn på utvikling av andrespråket
 - Morsmålets betydning
- Språktilegnelse
 - Språktreet; kommunikasjon, språkforståelse, tale- og skriftspråklige ferdigheter
 - Betydning av arv og miljø
 - Samspill med omgivelsene
- Ulike teoretiske perspektiver på språklig utvikling- og utvikling av andrespråket
- Språkets komponenter, innhold, form og bruk
- Sentrale lingvistiske begreper
- Språkets betydning for lek, læring og utvikling
 - Mestring
 - Sosial kompetanse
 - Samspill og relasjoner
 - Personlighetsutvikling og identitet
 - Trygghet og omsorg
 - Vennskap og trivsel
- Forsinket språkutvikling og språkvansker
 - Typisk forsinket og eller avvikende språkutvikling
 - Reseptive vansker
 - Ekspressive vansker
 - Pragmatiske vansker

3b. Språkstimulering

Sentrale tema:

- Systematisk språkarbeid
 - Hverdagsaktiviteter
 - Organiserte grupper
- Helhetlig språkstimulering gjennom arbeid med fagområdene i Rammeplanen
- Språkutviklende samtaler
 - Spontane og uformelle
 - Planlagte og organiserte
 - Voksne som stillasbygger
- Språklig- og andrespråklig utvikling i:
 - Ulike lekeformer

- Sang, dikt, rim og regler
- Skapende aktiviteter
- Inne- og utelek
- Frilek
- Kjønnforskjeller og språk
- Litteratur og drama
 - Lese med og for barn
 - Flerspråklige fortellinger
 - Litteratur som inspirasjon til andre språkaktiviteter
 - Litteratur på ulike språk
- Ord- og begrepslæring
- Stimulering av skriftspråket
 - Tekstskaping
 - Skriftlige aktiviteter i leken
- Forebygge lese- og skrivevansker
 - Tidlig innsats
 - Sosial utjevning
- Andrespråklig perspektiv
 - Støtte barnets morsmål
 - Fremme norskspråklig kompetanse
 - Foreldresamarbeid
- Bruk av konkrete og ulike verktøy
 - Bibliotek
 - Digitale verktøy og nettressurser
 - Annet
- Voksenrollen
- Språkmiljøet
 - Andrespråklig perspektiv
 - Metaspråklig bevissthet
 - Fysiske miljøet
 - Kompetanse i personalgruppa
- Foreldresamarbeid
 - Dialog
 - Medvirkning
 - Foreldre som resurser i barns språkstimulering
 - Informasjonsutveksling
 - Tolk
- Tverrfaglig og tverretattlig samarbeid
 - Nasjonalt senter for flerkulturell opplæring
 - Kommunen
 - Pedagogisk psykologisk tjeneste
 - Annet
- Barns medvirkning

3c. Planlegging, gjennomføring, dokumentasjon og vurdering

Sentrale tema:

- Planlegging og gjennomføring av systematisk språkarbeid
 - Knyttet til Rammeplan og forankres i årsplan
 - Hverdagsaktiviteter og organiserte aktiviteter
 - Enkelt barn og organiserte grupper
- Kartlegging og observasjon av språkarbeid
 - Etikk og hensyn til personvern
 - Ulike observasjonsmetoder
 - Kartleggingsverktøy
- Dokumentasjon og vurdering av språkmiljø
 - Synliggjøre barnehagens arbeid med språk
 - Bruke dokumentasjonen som grunnlag for vurdering
 - Identifisere områder for forbedring
 - Iverksette tiltak
- Dokumentasjon og vurdering av enkeltbarns språk
 - Observasjon, kartlegging og vurdering av språklig utvikling
 - Identifisere områder for forbedring
 - Iverksette tiltak
- Foreldresamarbeid
 - Innhente tillatelser
 - Bruk av tolk
- Barns medvirkning
- Aktuelle lover og styringsdokumenter
 - Rammeplan for barnehager, temahefter og veiledere
 - Lov om barnehager
 - Andre aktuelle styringsdokumenter

Obligatorisk litteratur:

Studentene blir kjent med lovverk og forskrifter som regulerer arbeidsområdet samt aktuelle meldinger, temahefter og utredninger.

Alsted, G.T. (2016). *Andrespråk og flerspråklighet i barnehagen*. Bergen: Fagbokforlaget. 266 sider.

Høigard, A. (2013). *Barns språkutvikling – muntlig og skriftlig*. Oslo: Universitetsforlaget. 360 sider.

Høigard, A., Mjør, I. og Hoel, T. (2009). *Temahefte om språkmiljø og språkstimulering i barnehagen*. Oslo: Kunnskapsdepartementet. 60 sider.

Antall sider: 686

Tilleggs litteratur:

Anderssen, M. og Bentzen, K. (2016). *Flerspråklig utvikling hos barn i barnehagealder*. Oslo: Universitetsforlaget.

Bjørndal, C. R. P. (2011). *Det vurderende øyet. Observasjon, vurdering og utvikling i undervisning og veiledning*. Oslo: Gyldendal Norsk Forlag.

Bjerkan, K. M. m.fl. (2013). *Ordforråd hos flerspråklige barn. Pedagogiske og spesialpedagogiske utfordringer*. Oslo: Gyldendal Akademisk.

Dalland, O. (2012). *Metode og oppgaveskriving for studenter*. Oslo: Gyldendal Akademisk.

Glaser, V., I. S og Drugli M.B. (red). (2014). *Utvikling, lek og læring i barnehagen. Forskning og praksis*. Bergen: Fagbokforlaget.

Kibsgaard, S. og Huseby, O. (2014). *Norsk som andrespråk i barnehage og småskole*. Oslo: Universitetsforlaget.

Hansen, O. H (2014). *Dette vet vi om barnehagen: Betydningen av voksen-barn-kommunikasjon*. Oslo: Gyldendal akademisk.

Sandvik, M. og Spurkland, M. (2012). *Lær meg norsk før skolestart! Språkstimulering og kartlegging i den flerkulturelle barnehagen*. Cappelen Damm Akademisk.

Sørensen, K., Godtfredsen, M., Modahl, M. & Lerdal, B. (2011). *Egenledelse i lek og læring*. Oslo: Høyskoleforlaget.

Tetzchner, S. V. (2012). *Utviklingspsykologi* (2 utg.). Oslo: Gyldendal Norsk Forlag.

Ulvund, S. E (2009). *Forstå barnet ditt 0 – 8 år*. Oslo: Cappelen Damm.

8.1. Arbeidskrav

Arbeidskrav 1: Språkarbeid

- A. Gjør rede for språk og flerspråklig utvikling i din eller en valgt barnegruppe.
- B. Kartlegg språkmiljøet på din/en arbeidsplass.
- C. Planlegg, gjennomfør og vurder en språkstimulerende aktivitet.

Rammer:

Skriftlig/praktisk oppgave som besvares individuelt eller i gruppe.

Omfang skriftlig del: Ca. 2500 ord.

Bruk oppgavemal (planleggingsskjema legges ved som vedlegg).

Skriftlig tilbakemelding på den teoretiske delen av arbeidskravet fra lærer.

Vurdering gis med karakter A-F, etter kriteriene 1-6.

Muntlig fremlegg individuelt eller i gruppe.
Medstudenter og lærer gir tilbakemelding på fremlegget. Vurdering bestått/ikke bestått

Arbeidskrav 2: Individuell muntlig refleksjon

Rammer:

Individuell muntlig refleksjon over eget læringsutbytte i emnet.

Tid: 15 min.

Vurdering bestått/ikke bestått.

9.0 Emne 4: Flerkulturell kompetanse

Læringsutbytte	
Kunnskap	Studenten: • har kunnskap om relevante begreper innen temaet flerkulturell kompetanse i barnehagen. • har kunnskap om barns identitetsutvikling. • har kunnskap om betydningen av foreldresamarbeid for barnets trivsel og helhetlige utvikling. • har innsikt i relevante lover og styringsdokumenter for arbeid med flerkulturell kompetanse i barnehagesektoren. • kan oppdatere sin kunnskap om arbeid med mangfold i barnehagen. • forstår egen betydning i arbeidet med å fremme mangfold i et ressursperspektiv.
Ferdigheter	Studenten: • kan anvende kunnskap om flerkulturelt arbeid knyttet til praktiske problemstillinger på egen arbeidsplass. • kan anvende kunnskap om mangfold som ressurs i møte med foreldre. • kan finne informasjon og fagstoff knyttet til temaet flerkulturelt arbeid i barnehagen. • kan kartlegge og identifisere flerkulturell praksis på egen arbeidsplass.
Generell kompetanse	Studenten: • har forståelse for språklig, religiøs og kulturelt mangfold som verdi og ressurs i dagens samfunn. • har utviklet en etisk grunnholdning i møte med barn, foreldre og kollegaer i en flerkulturell barnehage. • kan bygge relasjoner og samarbeide med ressurspersoner i og utenfor barnehagen. • kan utvikle arbeidsmetoder som støtter opp under arbeidet i den flerkulturelle barnehagen.

	• kan utføre arbeid som fremmer mangfold ut fra barnegruppens- og enkeltbarns behov.
--	--

4a. Mangfold som ressurs

Sentrale tema:

- Språklig, religiøs og kulturelt mangfold som en naturlig del av hverdagen
 - Begreper i en flerkulturell hverdag
- Anerkjennelse og synliggjøring av mangfold
- Ressursperspektiv versus problemperspektiv
- Å leve i et flerkulturelt samfunn
- Ulike perspektiver på inkludering og integrering
- Problemstillinger knyttet til stigmatisering og marginalisering
- Kulturforståelse
- Relasjonsbygging
- Kommunikasjon
- Mangfold som utfordring
- Planlegging, dokumentasjon og vurdering
- Aktuelle lover og styringsdokumenter

4b. Identitet

Sentrale tema:

- Identitetsutvikling 0-6 år
- Barns medvirkning
- Religion og livssyn
- Tradisjoner
- Menneskesyn
- Verdier og etikk
- Fordommer og holdninger
- Respekt
- Barnet som subjekt
- Planlegging, dokumentasjon og vurdering

4c. Foreldresamarbeid

Sentrale tema:

- Nye tider – nye foreldre
 - Mangfold i foreldregrupper
- Foreldre som ressurs, foreldremedvirkning og deltakelse:

- Relasjonsbygging
- Kommunikasjon
- Støtte og veiledning
- Kulturforståelse
- Dialog og møte forskjellighet
- Tverrfaglig- og tverretatlig samarbeid
- Taushetsplikt/opplysningsplikt
- Bruk av tolk
- Dilemmaer
- Ulike samarbeidsformer

Obligatorisk litteratur:

Studentene blir kjent med lovverk og forskrifter som regulerer arbeidsområdet samt aktuelle meldinger, temahefter og utredninger.

Bae,B: Artikkel, se barnet som subjekt, 21 sider

Gjervan, M., Andersen, C. E., Bleka, M. (2012). *Se mangfold! Perspektiver på flerkulturelt arbeid i barnehagen*. Oslo: Cappelen Akademisk Forlag. 178 sider.

Glaser, V. (2013). *Foreldresamarbeid. Barnehage i et mangfoldig samfunn*. Oslo: Universitetsforlaget. 143 sider.

Kibsgaard, S. Kanstad, M (2015). *Lek og samspill i et mangfoldsperspektiv*. Bergen: Fagbokforlaget. (minus kap. 8) 148 sider.

Juuso, R. & Eira Bjørn, I. M. (2006). *Temahefte om samisk kultur i barnehagen*. Oslo: Kunnskapsdepartementet. 20 sider.

Aasgaard, A. (2015). *Se meg!* Elektronisk undervisningsbolag. (Del 5: Kap. 6 og 7) 6 sider.

Gjervan, M. (2006). *Temahefte om språklig og kulturelt mangfold*. Oslo: Kunnskapsdepartementet. 40 sider.

Sand, S. (2008). *Ulikhet og fellesskap. Flerkulturell pedagogikk i barnehagen*. Vallset: Oplandske Bokforlag. (Kap. 3, 4 og 6) 70 sider.

Ulvund, S. E (2011). *Forstå barnet ditt 2-5 år*. Oslo: Cappelen Damm. 156 sider.

Nettressurser:

<http://nafo.hioa.no/>

Antall sider: 782

Tillegglitteratur:

Andersen, C. E. & Sand, S. (red). (2012). *Utforsking av flerkulturelle praksiser*. Valset: Oplandske Bokforlag.

Bjørndal, C. R. P. (2011). *Det vurderende øyet. Observasjon, vurdering og utvikling i undervisning og veiledning*. Oslo: Gyldendal Norsk Forlag.

Dalland, O. (2012). *Metode og oppgaveskriving for studenter*. Oslo: Gyldendal Akademisk.

Kunnskapsdepartementet (2016). Meld. St.19 (2015-2016). *Tid for lek og læring*.

9.1. Arbeidskrav

Arbeidskrav 1: Flerkulturell kompetanse

Planlegg, gjennomfør og vurder en aktivitet som fremmer mangfold og legger til rette for flerkulturell praksis. Begrunn med utgangspunkt i sentrale temaer fra emnet.

Rammer:

Skriftlig/praktisk oppgave som besvarer individuelt eller i gruppe.

Omfang skriftlig del: Ca. 1600 ord.

Bruk oppgavemal (planleggingsskjema legges ved som vedlegg).

Skriftlig tilbakemelding på den teoretiske delen av arbeidskravet fra lærer.

Vurdering gis med karakter A-F etter kriteriene 1-6.

Muntlig fremlegg individuelt eller i gruppe.

Medstudenter og lærer gir tilbakemelding på fremlegget. Vurdering bestått/ikke bestått

Arbeidskrav 2: Individuell skriftlig refleksjon

Rammer:

Individuell skriftlig refleksjon over eget læringsutbytte i emnet.

Omfang: Ca. 600 ord

Vurdering bestått / ikke bestått.

10. Praksis

Praksis i barnehage er en obligatorisk del av utdanningen, og skal ha et omfang på 10 uker á 4 dager (300 timer). Gjennom praksis skal studentene oppnå et læringsutbytte som gjenspeiler innholdet i emnene. Praksisplass og gjennomføring skal alltid godkjennes av skolen. Krav til oppmøte er uavhengig om praksis gjennomføres som praksisutplassering eller prosjektarbeid.

Det er mulig å velge mellom to ulike former for gjennomføring:

1. *Praksisutplassering på i en barnehage.*

Denne praksisformen anbefales for studenter som ikke har sitt daglige arbeid innen fagfeltet og trenger praktisk erfaring fra slike arbeidsplasser.

2. *Praksis gjennomført som prosjektarbeid (utviklingsprosjekt) på egen arbeidsplass.*

Dette er aktuelt for studenter som har sitt daglige arbeid i barnehage. Prosjektarbeidet skal gjennomføres i henhold til fastlagte retningslinjer. Prosjektarbeidet har som målsetting å bidra til fagutvikling i praksisfeltet som også kommer barna og deres familier til gode.

Det er utarbeidet egne retningslinjer for begge formene for gjennomføring av praksisperioden. Disse ligger som vedlegg i studieplanen.

Læringsutbytte	
Kunnskap	Studenten: • har kunnskap om prosjekt- og utviklingsarbeid rettet mot språk, flerspråklighet og flerkulturell kompetanse i barnehagen. • har kunnskap om språk, flerspråklighet og flerkulturelt arbeid for barn i barnehagen. • har kunnskap om relevant verktøy for planlegging, dokumentasjon og vurdering i arbeid med språk, flerspråklighet og flerkulturell kompetanse. • har kunnskap om barnehagens rammer og forutsetninger når det gjelder arbeid med språk, flerspråklighet og flerkulturell kompetanse. • har innsikt i relevant lovverk og styringsdokumenter for barnehagen i arbeid med språk, flerspråklighet og flerkulturell kompetanse.
Ferdigheter	Studenten: • kan anvende krav til prosjektarbeid rettet mot arbeid med språk, flerspråklighet og flerkulturell kompetanse. • kan anvende kunnskap om språk- og flerspråklig arbeid i barnehagen. • kan anvende kunnskap om mangfold som ressurs i barnehagen.

	• kan kartlegge barnehagens miljø, knyttet til emner fra studieplanen når det gjelder språk, språklighet og flerkulturell kompetanse. • kan finne informasjon og fagstoff rettet mot arbeid med språk, språklighet og flerkulturell kompetanse i barnehagen • kan anvende relevante verk • ,tøy for observasjon, kartlegging, planlegging, dokumentasjon og vurdering av språk, flerspråklighet og flerkulturell kompetanse i barnehagen.
Generell Kompetanse	Studenten • har forståelse for yrkesetiske prinsipper i arbeidet med språk, flerspråklighet og flerkulturelt arbeid i barnehagen. • har utviklet en etisk grunnholdning til arbeid i barnehagen i møte med kollegaer, barn og foreldre. • kan bygge relasjoner, inkludere og samarbeide med foreldre, kollegaer og eventuelt andre ressurspersoner i barnehagen. • kan utvikle arbeidsmetoder gjennom kunnskapsdeling, veiledning og etisk refleksjon i barnehagen. • kan oppdatere sin kunnskap i praksisperioden knyttet til tema språk, flerspråklighet og flerkulturelt arbeid for barn 0-6 år.

Litteratur

Litteratur	Andersen, E. S & Schwenche, E. (2012). <i>Prosjektarbeid, en veiledning for studenter</i>. NKI – forlag. Dalland, O. (2012). <i>Metode og oppgaveskriving for studenter</i>. Oslo. Gyldendal Akademisk. Hartviksen, M & Kversøy, S. K (2008). <i>Samarbeid og konflikt – to sider av samme sak. SØT – modellen</i>. Bergen. Fagbokforlaget.
Tilleggs-litteratur	Tholin, K. R (2015) <i>Profesjonsetikk for barnehagelærere</i>. Bergen. Fagbokforlaget.

11. Emne 5: Hovedprosjektet

Studenten skal gjennomføre et obligatorisk fordypningsarbeid. Hovedprosjektet skal være praksisrettet og konkret være knyttet til ett eller flere temaer i utdanningens emner. Minst ett av temaene må være knyttet til emne 3 eller 4. Utviklingsprosjektet som studenten gjennomfører i praksisperioden kan danne grunnlaget for hovedprosjektet. Studenten skal gjennom hovedprosjektet vise evne til refleksjon og bruke både teori og erfaringer fra praksis. Hovedprosjektet kan gjennomføres individuelt eller i gruppe. Hovedprosjektet skal danne grunnlaget for muntlig eksamen som gjennomføres individuelt.

Læringsutbytte:	
Kunnskap	Studenten: • kan oppdatere sin kunnskap om språk, flerspråklighet og flerkulturelt arbeid som er relevant for arbeid i barnehagen. • har innsikt i relevante lover og styringsdokumenter som gjelder tema og problemstilling rettet mot arbeid i barnehagen.
Ferdigheter	Studenten: • kan kartlegge og identifisere en problemstilling knyttet til språk, flerspråklighet og flerkulturelt arbeid som danner grunnlag for arbeid i barnehage. • kan finne informasjon og fagstoff som er relevant for tema og problemstilling rettet mot arbeid i barnehagen. • kan anvende teoretisk kunnskap i praktiske problemstillinger rettet mot arbeid i barnehagen.
Generell kompetanse	Studenten: • har utviklet en etisk grunnholdning som gjenspeiler studiets ressursperspektiv på arbeid med språk, flerspråklighet og flerkulturell kompetanse i barnehagen • har forståelse for yrkesetiske prinsipper knyttet til dokumentasjon, personvern og anonymisering i oppgaveskriving og arbeid i barnehagen.

Tema og litteratur

Tema	• Tema for hovedprosjektet skal være praksisrettet og konkret. • Hovedprosjektet skal være knyttet til ett eller flere delemner i utdanningens emner. • Tema for hovedprosjektet skal vise etisk refleksjon, faglig forståelse, bruk av relevant teori og erfaringer fra praksis.
Litteratur	• Dalland, O. (2012). <i>Metode og oppgaveskriving for studenter</i>. Oslo. Gyldendal Akademisk.
Tilleggs-litteratur	• Hennum, B.A og Østreim, S. (2016) <i>Barnehagelæreren som profesjonsutøver</i>. Oslo, Cappelen Dam Akademiske. • Tholin, K. R (2015) <i>Profesjonsetikk for barnehagelærere</i>. Bergen. Fagbokforlaget.

11.1. Arbeidskrav

Innen fastsatt tidspunkt må studenten ha levert forslag til fremdriftsplan med foreløpig / tentativ problemstilling, metodevalg og litteratur. Dette godkjennes av veileder innen 14 dager. Besvarelsen leveres til fastsatt tid i 4. semester. Erfaringer fra praksisperioden knyttes til hovedprosjektet.

Studentgruppa har tilbud om fire veiledningstimer i løpet av skriveperioden, hvorav to er obligatoriske. I tillegg arrangeres det oppgaveseminarer der studentene presenterer sine

foreløpige arbeider for medstudenter og veileder. Hensikten er å gi felles veiledning og respons på foreløpig læringsutbytte, både for de som legger frem og for de som er deltakere.

Vurdering av hovedprosjektet

Hovedprosjektet utgjør i hovedsak den skriftlige delen av utdanningens avsluttende eksamen, og skal vurderes i forhold til følgende kriterier:

Faglig rettet

Oppgaven skal gjenspeile problemområder innen fordypningsområdet. Kompetanse fra studentenes basisfag / grunnutdanning skal komme til uttrykk.

Metodisk redegjøringskrav

Det skal gjøres rede for metodevalg og vise evne til å finne frem kildestoff, bruke kilder i behandlingen av eget materiale, og vise til saklig kildekritikk. Oppgaven må være utført i samsvar med etiske retningslinjer for oppgaveskriving.

Selvstendighet

Besvarelsen må vise selvstendige vurderinger og at temaet behandles kritisk, saklig og analytisk med drøfting av standpunkter og påstander.

Oppgavelikhet

Besvarelsen må ikke ha påfallende likheter med andre besvarelser eller annet publisert materiale.

Karakter

Det gis en foreløpig skriftlig karakter på hovedprosjektet etter kriteriene 1- 6, ca. 14 dager etter innlevering.

Rammer:

Skriftlig oppgave individuelt eller i gruppe.

Omfang: Ca. 6300 ord.

Vurdering:

- For å kunne fremstille seg til eksamen må studenten ha bestått emnene og praksis / prosjektperioden.
- Hovedprosjektet skal vurderes av en intern og en ekstern sensor.
- Muntlig eksamen vurderes med en intern og en ekstern sensor.
- Endelig individuelle eksamenskarakter settes etter gjennomført muntlig eksamen.

Læringsutbyttebeskrivelse hovedprosjektet

Studentene skal i samråd med læreren konkretisere sin egen læringsutbyttebeskrivelse i henhold til tema for hovedprosjektet og læringsutbyttebeskrivelsen for emnet.

12. Evaluering av studiet

Hensikten med evalueringsordningen er å gi studenten, læreren og fagskolen regelmessig informasjon om undervisningens kvalitet i forhold til studentens faglige og personlige utvikling. Etter hvert emne, praksisperioden og etter hovedprosjektet, avsettes det tid til prosessevaluering for å fremme videre læring og utvikling, i et livslangt perspektiv.

13. Samlet arbeidskrav

Emne 1:

Arbeidskrav 1: Etikk, kommunikasjon, relasjon og samhandling.

Beskriv en aktuell problemstilling på egen eller tenkt arbeidsplass. Bruk etiske prinsipper for å drøfte kommunikasjon som påvirker relasjon og samhandling mellom ansatte og brukere.

Rammer:

Skriftlig oppgave som besvares individuelt / gruppe.

Omfang. ca. 2500 ord.

Vurdering gis med karakter A – F, etter kriteriene 1 – 6.

Studentene får skriftlig og muntlig tilbakemelding på arbeidskravet fra lærer.

Arbeidskrav 2: Individuell muntlig refleksjon

Rammer:

Individuell muntlig refleksjon over eget læringsutbytte av emne. Tid: 15 min.

Vurdering: bestått / ikke bestått.

Emne 2:

Arbeidskrav 1: utviklingspsykologi, sosial kompetanse og didaktikk.

A. Velg en aktivitet. Forklar hvordan aktiviteten stimulerer de ulike utviklingsområdene etter alder, - modning – og funksjonsnivå.

B. Observere, planlegge, gjennomføre, vurdere og dokumentere en aktivitet som stimulerer barns sosiale kompetanse. Bruk didaktisk relasjonsmodell.

Rammer:

Oppgave A: Muntlig som besvares individuelt eller i gruppe. Tid: ca. 20 min.

Medstudenter og lærer gir tilbakemelding på fremlegget, etter gitte vurderingskriterier for bestått ikke bestått.

Oppgave B: Skriftlig oppgave som besvares individuelt eller i gruppe. Omfang: Ca. 1200 ord. Student og lærer setter en vurdering med karakter A – F, etter kriteriene 1 – 6.

Arbeidskrav 2: Individuell muntlig refleksjon

Rammer:

Individuell muntlig refleksjon over eget læringsutbytte i emnet.

Tid: 15 min.

Vurdering bestått / ikke bestått.

Emne 3:

Arbeidskrav 1: Språkarbeid

- A. Gjør rede for språk og flerspråklig utvikling i din eller en valgt barnegruppe.
- B. Kartlegg språkmiljøet på din/en arbeidsplass.
- C. Planlegg, gjennomfør og vurder en språkstimulerende aktivitet.

Rammer:

Skriftlig/praktisk oppgave som besvarer individuelt eller i gruppe.

Omfang skriftlig del: Ca. 2500 ord.

Bruk oppgavemal (planleggingsskjema legges ved som vedlegg).

Skriftlig tilbakemelding på den teoretiske delen av arbeidskravet fra lærer.

Vurdering gis med karakter A-F, etter kriteriene 1-6.

Muntlig fremlegg individuelt eller i gruppe.

Medstudenter og lærer gir tilbakemelding på fremlegget. Vurdering bestått/ikke bestått

Arbeidskrav 2: Individuell muntlig refleksjon

Rammer:

Individuell muntlig refleksjon over eget læringsutbytte i emnet.

Tid: 15 min.

Vurdering bestått / ikke bestått.

Emne 4:

Arbeidskrav 1: Flerkulturell kompetanse

Planlegg, gjennomfør og vurder en aktivitet som fremmer mangfold og legger til rette for flerkulturell praksis. Begrunn med sentrale temaer fra emnet.

Rammer:

Skriftlig/praktisk oppgave som besvarer individuelt eller i gruppe.

Omfang skriftlig del: Ca. 1600 ord.

Bruk oppgavemal (planleggingsskjema legges ved som vedlegg).

Skriftlig tilbakemelding på den teoretiske delen av arbeidskravet fra lærer.

Vurdering gis med karakter A-F etter kriteriene 1-6.

Muntlig fremlegg individuelt eller i gruppe.

Medstudenter og lærer gir tilbakemelding på fremlegget. Vurdering bestått/ikke bestått

Arbeidskrav 2: Individuell skriftlig refleksjon

Rammer:

Individuell skriftlig refleksjon over eget læringsutbytte i emnet.

Omfang: Ca. 600 ord

Vurdering bestått / ikke bestått.

Emne 5:

Arbeidskrav: Hovedprosjekt

Rammer:

Skriftlig oppgave individuelt eller i gruppe.

Omfang: Ca. 6300 ord.

Vurdering:

- For å kunne fremstille seg til eksamen må studenten ha bestått emnene og praksis / prosjektperioden.
- Hovedprosjektet skal vurderes av en intern og en ekstern sensor.
- Muntlig eksamen vurderes med en intern og en ekstern sensor.
- Endelig individuelle eksamenskarakter settes etter gjennomført muntlig eksamen.

Vedlegg 1 Praksis gjennomført som utviklingsarbeid på egen arbeidsplass

Retningslinjene i dette skrevet tar utgangspunkt i den generelle del av *Nasjonale planer for ettårige fordypninger innen helse- og oppvekstfag ved fagskolene*. Praksis gjennomført som prosjekt på egen arbeidsplass er aktuelt for studenter som har sitt daglige arbeid innen fagfeltet. Studenter som velger denne ordningen må i praksisperioden gjøre et utviklingsarbeid på egen arbeidsplass innen fordypningsområdet for den aktuelle utdanningen. Utviklingsarbeidet skal gjennomføres etter bestemte retningslinjer. Studentene får synliggjort sin kompetanse innenfor egen organisasjon. Dette kan bidra til kompetanseutvikling på arbeidsplassen samt at den enkelte arbeidstaker får andre oppgaver og økt ansvar. Praksis er et felles ansvar for arbeidstaker og arbeidsgiver, og denne formen for praksis krever at studenten får tid til utviklingsarbeid og veiledning.

Læringsutbytte for praksis:

Læringsutbytte	
Kunnskap	Studenten: • har kunnskap om prosjekt- og utviklingsarbeid rettet mot språk, flerspråklighet og flerkulturell kompetanse i barnehagen. • har kunnskap om språk, flerspråklighet og flerkulturelt arbeid for barn i barnehagen. • har kunnskap om relevant verktøy for planlegging, dokumentasjon og vurdering i arbeid med språk, flerspråklighet og flerkulturell kompetanse. • har kunnskap om barnehagens rammer og forutsetninger når det gjelder arbeid med språk, flerspråklighet og flerkulturell kompetanse. • har innsikt i relevant lovverk og styringsdokumenter for barnehagen i arbeid med språk, flerspråklighet og flerkulturell kompetanse.
Ferdigheter	Studenten: • kan anvende krav til prosjektarbeid rettet mot arbeid med språk, flerspråklighet og flerkulturell kompetanse. • kan anvende kunnskap om språk- og flerspråklig arbeid i barnehagen. • kan anvende kunnskap om mangfold som ressurs i barnehagen. • kan kartlegge barnehagens miljø, knyttet til emner fra studieplanen når det gjelder språk, språklighet og flerkulturell kompetanse. • kan finne informasjon og fagstoff rettet mot arbeid med språk, språklighet og flerkulturell kompetanse i barnehagen.

	• kan anvende relevante verktøy for observasjon, kartlegging, planlegging, dokumentasjon og vurdering av språk, flerspråklighet og flerkulturell kompetanse i barnehagen.
Generell Kompetanse	Studenten • har forståelse for yrkesetiske prinsipper i arbeidet med språk, flerspråklighet og flerkulturelt arbeid i barnehagen. • har utviklet en etisk grunnholdning til arbeid i barnehagen i møte med kollegaer, barn og foreldre. • kan bygge relasjoner, inkludere og samarbeide med foreldre, kollegaer og eventuelt andre ressurspersoner i barnehagen. • kan utvikle arbeidsmetoder gjennom kunnskapsdeling, veiledning og etisk refleksjon i barnehagen. • kan oppdatere sin kunnskap i praksisperioden knyttet til tema språk, flerspråklighet og flerkulturelt arbeid for barn 0-6 år.

Litteratur

Litteratur	Andersen, E. S & Schwenche, E. (2012). <i>Prosjektarbeid, en Veiledning for studenter</i>. NKI – forlag. Dalland, O. (2012). <i>Metode og oppgaveskriving for studenter</i>. Oslo. Gyldendal Akademisk. Hartviksen, M & Kversøy, S. K (2008). <i>Samarbeid og konflikt – to sider av samme sak. SØT – modellen</i>. Bergen. Fagbokforlaget.
-------------------	--

Praksis gjennomført som utviklingsarbeid på egen arbeidsplass innebærer:

Arbeidskrav:

- Forberedelse og planlegging
- Gjennomføring
- Presentasjon av utviklingsarbeidet
- Dokumentasjon og prosjektrapport

Studenten skal dessuten i samråd med læreren og/eller veileder konkretisere sin egen læringsutbyttebeskrivelse i henhold til tema for utviklingsprosjekt/praksisperioden og læringsutbytte for praksis.

Forberedelse og Planlegging

Organisering

Det er viktig at et utviklingsprosjekt er godt forankret på egen arbeidsplass. Det forutsetter grundig forberedelse. Veileder og/eller avdelingsleder bør derfor være med i planlegging, gjennomføring og evaluering av utviklingsprosjektet. Studenten bør også involvere egne kolleger under hele eller deler av utviklingsarbeidet. På den måten kan studenten få erfaring

med å ta initiativ, planlegge, gjennomføre og evaluere utviklingsarbeid i samarbeid med andre.

Problemformulering og mål

Før det konkrete arbeidet med utviklingsprosjektet starter, skal det utarbeides en problemformulering der arbeidet avgrenses og presiseres. Dette skjer i et samarbeid mellom studenten, lærer og veileder og/eller avdelingsleder på arbeidsplassen. Avgrensningene bør være så presise at det gir tydelige rammer for utviklingsprosjektet.

Mål for utviklingsprosjektet bør utformes slik at resultatet er målbart når utviklingsprosjektet er fullført.

Gjennomføring av prosjektet

Tidsrammer

Utviklingsarbeidet gjennomføres innenfor rammen av praksisperioden som er ti uker.

Anbefalt omfang for arbeid med planlegging og gjennomføring av utviklingsprosjektet er en dag i uka, men det er student og arbeidsgiver som må avklare tidsrammen for dette. Det er obligatorisk frammøte i praksisperioden både på arbeidsplassen og på samlinger på skolen i løpet av den samme perioden.

Tema

Studenten gjennomfører endringsarbeid/utviklingsarbeid med utgangspunkt i et utviklingsbehov på egen arbeidsplass. Tema og problemstilling for prosjektet skal bestemmes i fellesskap mellom arbeidsgiver og student. I samarbeid med faglærer og praksisveileder skal studentens utviklingsprosjekt ta utgangspunkt i mål fra studieplanen.

Tema for prosjektet må forholde seg til:

1. læringsutbyttebeskrivelse i emne.
2. spesifikt læringsutbytte som studenten utarbeider for det konkrete prosjektet.

Underveis- og sluttvurdering

Underveisvurdering gis i form av veiledning. Det arrangeres også et fagseminar der studenten presenterer resultatet av utviklingsarbeidet for medstudenter og eventuelt andre involverte i prosjektet. Tilbakemeldingene fra kollegaer, veiledere og medstudenter innarbeides i praksisrapporten.

Studenten får sluttvurdering på utviklingsprosjektet etter kriteriene 1 – 6 i studieplanen. Sluttvurdering på praksisperioden er bestått/ikke bestått. På vitnemålet skal det stå en kort beskrivelse av utviklingsarbeidet og dets innhold. Lærer er ansvarlig for å innkalle student og praksisveileder til en formell, planlagt vurderingssamtale etter fullført praksisperiode. Tid og sted for samtalen avtales i god tid før studenten slutter i praksis. Etter sluttvurderingen undertegner praksisveileder og student vurderingsdokumentet for praksis.

Veiledning

Veiledning og vurdering av studentens læringsutbytte i praksisperioden foregår kontinuerlig. Dette er en forutsetning for å nå formålet med praksis. Underveisvurdering (formativ vurdering) skal ta hensyn til studentens læreforutsetninger, rammefaktorer og mål for praksisperioden, studentenes læringsutbytte, veiledningens innhold og valg av læresituasjoner. Formalisert veiledning og selvrefleksjon over tid, bidrar til å bevisstgjøre studenten på egen faglig utvikling og kompetanse.

Faglærer fra skolen veileder studenten i arbeidet med dokumentasjon av utviklingsarbeidet. Læreren gjennomfører tre veiledningssamtaler med studenten i løpet av praksisperioden. Faglærer har ansvar for:

- godkjenning av tema og problemstilling.
- veiledning av det oppgavetekniske, den skriftlige praksisrapporten.

Veileder på praksisplassen har det faglige ansvaret for veiledning av utviklingsprosjektet. Veileder på praksisplassen må ha utdanning tilsvarende fagskole eller høyere utdanning, og bør være en som kan godkjenne de praktiske gjennomføringstiltakene i prosjektet. Strukturert veiledning på praksisplassen bør tilsvare 1-2 timer pr uke. I tillegg gis det ”her og nå”-veiledning ved behov. Ved praksisgjennomføring som utviklingsarbeid på egen arbeidsplass, bør minimum en dag i uken settes av til arbeid med prosjektet. Veileder på praksisplassen gir veiledning i forbindelse med planlegging, gjennomføring og evaluering av utviklingsprosjektet.

Tema for veiledning på arbeidsplassen er:

- faglig innhold
- faglig forståelse
- refleksjon over egen yrkesutøvelse og utviklingsmuligheter
- kommunikasjon, samarbeid, problemløsning, rapportering
- ressursutnyttelse
- prosjektarbeidet som prosess
- veien videre

Presentasjon av utviklingsarbeidet

Generelt

Presentasjon av eget arbeid er en obligatorisk del av utviklingsarbeidet. Erfaring fra gjennomføring av utviklingsprosjektet skal presenteres både for egne kolleger og medstudenter i praksisperioden. Hensikten med begge disse presentasjonene er å dele erfaringer og få tilbakemeldinger som kan bidra til å danne et grunnlag for videre arbeid med prosjektet og fordypningsoppgaven. De to presentasjonene planlegges i samarbeid mellom student og praksisveileder. Presentasjonen skal skje midtveis på arbeidsplassen for kollegaer og i slutten av praksisperioden overfor medstudenter.

Planlegging

I planleggingssamtale med veileder skal studenten:

- ✓ presentere og belyse problemstilling

- ✓ presentere framdriftsplan
- ✓ gi detaljer om framdrift og status
- ✓ belyse positive sider ved arbeidet og eventuelle problemer
- ✓ vurdere behov for justeringer av innhold og framdriftsplan

Presentasjon på arbeidsplassen

Presentasjonen holdes for kollegaer, avdelingsleder og andre interesserte. Denne presentasjonen bør fortrinnsvis skje midtveis i prosjektet der studenten skal:

- ✓ presentere og belyse problemformulering
- ✓ gi detaljer om framdrift og status
- ✓ belyse positive sider ved arbeidet og eventuelle utfordringer
- ✓ vurdere behov for justeringer av innhold og framdriftsplan
- ✓ beskrive hvilken nytte responsen fra kollegaer kan ha på selve prosjektet

Presentasjon for medstudenter

Presentasjonen holdes for de andre studentene i klassen, faglærere, veileder eventuelt avdelingsleder og andre interesserte. Denne presentasjonen skal omhandle hovedmomentene fra prosjektgjennomføringen og de funn/ svar som er fremkommet. Innenfor en tidsramme på en time skal studenten:

- ✓ presentere mål, problemformulering og avgrensinger
- ✓ begrunne metodevalg og innhenting av data
- ✓ beskrive eventuelle utfordringer og hvordan de ble taklet
- ✓ presentere resultat og funn som belyser problemformuleringen
- ✓ innhente tilbakemeldinger som kan bidra til å bedre drøftingsgrunnlaget i prosjektrapporten

Dokumentasjon og prosjektrapport

Generelt

Studentene utarbeider en prosjektrapport som dokumenterer utviklingsarbeidet:

- Innledning
- Beskrivelse av tema, problemstilling og mål og eget læringsutbytte for utviklingsprosjektet
- Relevant teori
- Metodedel (her skal den praktiske gjennomføringen av prosjektet beskrives)
- Studentens egen vurdering av prosjektet
 - Gi en vurdering av det faglige arbeidet og læringsprosessen
 - Hvilke mål er oppnådd jfr. emnene i studieplanen og læringsutbytte for praksisperioden
 - Veien videre med tanke på eventuell implementering

Selve prosessen med prosjektet er en vesentlig del av gjennomføringen. Holdninger til medstudenter/medarbeidere, evnen til å løse/takle problemer av teknisk art eller problem i samarbeidsforhold er viktige elementer i denne prosessen. Disse forhold vil inngå i vurderingen av helhetlig kompetanse til den enkelte student. Det er viktig med dokumentasjon av alle forhold som har med prosess og produkt å gjøre. Dokumentasjon av utviklingsarbeidet skal være av en slik kvalitet at det kan overføres til ordinær praksis etter at prosjekt/praksisperioden er avsluttet.

Framdriftsplan

En framdriftsplan for hovedaktiviteter i utviklingsarbeidet er nødvendig for planlegging. Alle tidsfrister knyttet til framdriften av prosjektet skal plasseres i framdriftsplanen som milepæler. Dato/milepæl for status- og sluttrapportering fastsettes i samråd med veileder. Det er viktig at framdriftsplanen er forankret på arbeidsplassen.

Milepæler:

Arbeidsproblemstillingdato
Godkjent formulering av problemstillingdato
Gjennomgang av læringsutbyttedato
Presentasjon på arbeidsplassen (midt i perioden)dato
Presentasjon på skolen (slutten)dato
Innlevering av prosjektrapportdato
Veien videre.....

Prosjektdagbok/logg

I løpet av utviklingsarbeidet fører studenten logg med refleksjon over egne erfaringer. Loggen skal beskrive framdrift i prosjektet fra uke til uke. Beskrivelsene hentes fra samhandlingssituasjoner og skal ta utgangspunkt både i positive og negative erfaringer. Hensikt med loggskrivningen er å trene på refleksjon rundt etiske, faglige og praktiske begrunnelser for egen yrkesutøvelse. På den måten kan refleksjon over sammenheng mellom teori og praksis bidra til å videreutvikle faglig kompetanse og oppøve evnen til å se alternative handlingsalternativer. Denne loggen skal være ajourført og tilgjengelig for veileder på arbeidsplassen og faglærer med maks en ukes etterslep.

Prosjektmappe

Alt materiale som angår utviklingsarbeidet samles i en prosjektmappe. Det kan være rapporter, brev, møtereferater, funn og foreløpige konklusjoner i henhold til problemformulering. Framdriftsplan og logg er obligatoriske vedlegg til prosjektrapporten. Studenten velger vedlegg fra prosjektmappen som er egnet til å belyse og være til hjelp i drøftingen av utviklingsarbeidet. Alle data skal kvalitetssikres, og etiske retningslinjer som taushetsplikt, anonymisering, frivillig deltagelse vektlegges og dokumenteres.

Prosjektrapport

Prosjektmappe og logg er en støtte for prosjektrapporten. På grunn av forhold som blant annet taushetsplikt, er det leder på arbeidsplassen som avgjør hvor tilgjengelig prosjektmappa skal være. Prosjektrapporten leveres i egen innleveringsmappe på læringsplattformen. Hver student lager et oppsummeringsnotat med egenvurdering som vedlegg til prosjektrapporten basert på følgende hovedpunkter:

- vurdering av det faglige arbeidet og læringsprosessen
- oppsummering av eget læringsutbytte

Vurdering av praksis som utviklingsarbeid på egen arbeidsplass

Praksis som utviklingsarbeid på egen arbeidsplass utgjør en selvstendig modul. Vurdering på det skriftlige arbeidet gis etter kriteriene 1-6. Praksisperioden vurderes med bestått/ikke bestått.

Vedlegg 2 Praksisutplassering på annen arbeidsplass

Generelt om organisering av praksis

Praksisstudiet skal gjennomføres på en arbeidsplass innenfor et fagfelt knyttet til fordypningen i utdanningen. Med utgangspunkt i studentens erfaringer og interesser vil skolen prøve å etterkomme studentens ønsker om praksissted. Fagskolen inngår avtale med praksisstedet. Praksis skal benyttes til direkte eller indirekte arbeid med barn 0-6 år, og være utgangspunkt for fordypningsoppgaven (emne 5). Praksisperioden har en varighet på 10 uker lagt til deler av 3. og 4. semester. Studiestedet organiserer minst en felles samling for erfaringsdeling i løpet av praksisperioden.

Tilstedeværelse

Praksisperioden beregnes til gjennomsnittlig 30 timer tilstedeværelse og én studiedag pr. uke i ti uker. En gjennomsnittlig arbeidsdag er på 7 ½ time + ½ time lunsjpause. Det er obligatorisk tilstedeværelse. Det forutsettes at studenten deltar aktivt i praksisfeltet, for å kunne realisere både det generelle læringsutbyttet og studentens eget konkretiserte læringsutbytte for praksis. For at praksisperioden skal kunne vurderes til bestått, må studenten ha vært til stede minimum 90 % av den planlagte praksistiden. Fravær utover 10 % må tas igjen.

Studenten planlegger egen framdriftsplan som godkjennes av lærer og praksisveileder. For at studenten skal få gode læresituasjoner, bør studenten i størst mulig grad følge praksisveileders arbeidstid.

Arbeidssituasjoner

Arbeidssituasjoner som studenten møter i praksisperioden kan være utfordrende. Det kan for eksempel være gitte situasjoner som stiller krav til studentens kunnskaper, ferdigheter og generelle kompetanse. Det er derfor nødvendig at studenten kan samarbeide med andre fagpersoner for å bistå til beste for barnet.

Læringsutbytte for praksisperioden

Studenten skal i samråd med læreren og veileder konkretisere sine egne læringsutbyttebeskrivelser i henhold til praksisplassens egenart og læringsutbyttebeskrivelsen for praksisperioden.

Læringsutbytte	
Kunnskap	Studenten: • har kunnskap om prosjekt- og utviklingsarbeid rettet mot språk, flerspråklighet og flerkulturell kompetanse i barnehagen. • har kunnskap om språk, flerspråklighet og flerkulturelt arbeid for barn i barnehagen. • har kunnskap om relevant verktøy for planlegging, dokumentasjon og vurdering i arbeid med språk, flerspråklighet og flerkulturell kompetanse.

	• har kunnskap om barnehagens rammer og forutsetninger når det gjelder arbeid med språk, flerspråklighet og flerkulturell kompetanse. • har innsikt i relevant lovverk og styringsdokumenter for barnehagen i arbeid med språk, flerspråklighet og flerkulturell kompetanse.
Ferdigheter	Studenten: • kan anvende krav til prosjektarbeid rettet mot arbeid med språk, flerspråklighet og flerkulturell kompetanse. • kan anvende kunnskap om språk- og flerspråklig arbeid i barnehagen. • kan anvende kunnskap om mangfold som ressurs i barnehagen. • kan kartlegge barnehagens miljø, knyttet til emner fra studieplanen når det gjelder språk, språklighet og flerkulturell kompetanse. • kan finne informasjon og fagstoff rettet mot arbeid med språk, språklighet og flerkulturell kompetanse i barnehagen • kan anvende relevante verktøy for observasjon, kartlegging, planlegging, dokumentasjon og vurdering av språk, flerspråklighet og flerkulturell kompetanse i barnehagen.
Generell Kompetanse	Studenten • har forståelse for yrkesetiske prinsipper i arbeidet med språk, flerspråklighet og flerkulturelt arbeid i barnehagen. • har utviklet en etisk grunnholdning til arbeid i barnehagen i møte med kollegaer, barn og foreldre. • kan bygge relasjoner, inkludere og samarbeide med foreldre, kollegaer og eventuelt andre ressurspersoner i barnehagen. • kan utvikle arbeidsmetoder gjennom kunnskapsdeling, veiledning og etisk refleksjon i barnehagen. • kan oppdatere sin kunnskap i praksisperioden knyttet til tema språk, flerspråklighet og flerkulturelt arbeid for barn 0-6 år.

Veiledning og vurdering

Veiledning og vurdering av studentens læringsutbytte i praksisperioden foregår kontinuerlig. Dette er en forutsetning for å nå formålet med praksis. Underveisvurdering (formativ vurdering) skal ta hensyn til studentens læreforutsetninger, ramme faktorer og mål for praksisperioden, studentens læringsutbytte, veiledningens innhold og valg av læresituasjoner. Formalisert veiledning og selvrefleksjon over tid, bidrar til å bevisstgjøre studenten på egen faglig utvikling og kompetanse.

Praksisveileder

Veileder på praksisplassen må ha tilsvarende fagskoleutdanning eller høyere utdanning. Strukturert veiledning på praksisplassen bør tilsvare 1-2 timer pr uke. I tillegg gis det "her og nå"-veiledning ved behov. Veileder på praksisplassen gir veiledning i forbindelse med planlegging, gjennomføring, dokumentasjon og evaluering av arbeidet i praksisperioden.

Veiledningsgrunnlag for praksis

I løpet av den første uka i praksisperioden skal studenten formulere sitt veiledningsgrunnlag som skal inneholde:

- en kort oversikt over tidligere arbeidserfaring
- en beskrivelse av egen opplevelse av sterke og svake sider
- en vurdering av egne lærings- og veiledningsbehov for å møte arbeidskrav knyttet til praksis

Hensikten er å klargjøre for seg selv, veileder og lærer hvilke veiledningsbehov den enkelte student har.

Veiledningssamtaler og underveisvurdering

Veiledning i praksis er en forutsetning for å nå målet med praksis. Veiledningssamtalen er en formell samtale om studentens læringsutbytte i henhold til mål for perioden. Strukturert veiledning på praksisplassen bør tilsvare 1-2 timer pr uke og avtales mellom praksisveilederen og studenten. I tillegg gis det "her og nå"-veiledning ved behov. Tema for samtalen kan være gjensidige forventninger til praksis, behov for veiledning og tilrettelegging, praksisfeltets muligheter og begrensninger for faglige ressurser.

Veiledningen skal foregå fortløpende for å sikre nødvendig underveisvurdering som fremmer læring og faglig utvikling (formativ vurdering). I veiledningssamtalene viser studenten oppnådd læringsutbytte gjennom faglig begrunnelser for egen yrkesutøvelse og synliggjør med dette sin faglige handlingskompetanse. Det gjennomføres en målsamtale i løpet av første praksisuke mellom lærer, praksisveileder og student. Studenten utformer deretter en konkretisert læringsutbyttebeskrivelse. Dette danner grunnlag for underveisvurderingen. Det gjennomføres en planlagt vurderingssamtale midtveis i praksisperioden. Hvis det er fare for at studenten ikke viser tilstrekkelig læringsutbytte for å bestå, skal det gis skriftlig varsel og veiledning på et så tidlig tidspunkt at det er mulig for studenten å kunne bestå praksis.

Samling for erfaringsdeling

Studiestedet organiserer minst en felles samling for erfaringsdeling ca. halvveis i praksisperioden.

Utgangspunktet er refleksjoner og logg fra erfaringer på praksisstedet.

Sluttvurdering

Sluttvurdering gis som bestått / ikke bestått praksisperiode. Grunnlaget for vurdering er læringsutbyttebeskrivelsen. Lærer er ansvarlig for å innkalle student og praksisveileder til en formell, planlagt vurderingssamtale etter fullført praksisperiode. Tid og sted for samtalen

avtales i god tid før studenten slutter i praksis. Etter sluttvurderingen undertegner praksisveileder og student vurderingsdokumentet for praksis.

Forventninger til student, praksisveileder og lærer

Studenten har ansvar for å

- gjøre seg kjent med retningslinjer for praksisutplassering.
- utarbeide individuelle mål for perioden
- lage turnusplan i samarbeid med praksisveileder
- sette seg inn i praksisplassens regler og rutiner
- bli kjent med barn, kollegaer og foreldre
- vise interesse, engasjement og evne til å samarbeide
- gi tilkjenne sine lærings- og veiledningsbehov for praksisveileder og faglærer
- følge opp oppgaver gitt fra skolen
- melde fra til praksisstedet ved fravær

Forventninger til praksisveileder

Praksisveileder har ansvar for å

- veilede studenten
- gjøre seg kjent med studentens veiledningsgrunnlag.
- gjøre seg kjent med godkjenne studentens konkretiserte læringsutbytte for praksisperioden
- legge forholdene til rette for at studenten skal kunne nå ønsket læringsutbytte for praksisperioden
- samarbeide om å utarbeide turnusplan
- hjelpe til å velge ut relevante læresituasjoner
- gi råd og støtte til studenten og påse at studenten ikke overvurderer egen kompetanse
- vurdere studentens praksis til bestått/ikke bestått
- underskrive vurderingsdokumentet for praksis

Forventninger til lærer:

Læreren har ansvar for å

- veilede studenten i konkretisering av læringsutbytte
- gjøre seg kjent med studentens turnusplan

- samarbeide med student og praksisveileder om å legge til rette for veiledning og undervisvurdering
- lede felles samlinger for erfaringsdeling på skolen
- gi studenten tilbakemelding på arbeidskrav
- avtale tidspunkt for og lede midtvurdering og sluttvurdering

Arbeidskrav i praksis

Arbeidskrav til praksisperioden er fire obligatoriske oppgaver samt logg for egenrefleksjon som skal besvares og innleveres etter fastsatt oppsett. Arbeidskrav og loggføring av egenrefleksjon kan bidra til å synliggjøre studentens læringsarbeid i praksis og inngå som dokumentasjon for sluttvurderingen.

Arbeidskrav 1: Eget ståsted og førforståelse

Studenten skal beskrive egne praksiserfaringer og førforståelse. Hensikten er å øke studentens bevissthet om tidligere erfaringer som utgangspunkt for å videreutvikle nye praksiserfaringer og læringsutbytte.

Mal for utforming av oppgaven:

- Studentens navn
- Når var du ferdig med grunnutdanningen din?
- Hva er den viktigste motivasjon for å ta fagskoleutdanning innen Oppvekstfag fordypning; arbeid med språk, flerspråklighet og flerkulturell kompetanse i barnehagen.
- Hvilke arbeidserfaringer har du som yrkesutøver innen helse- og oppvekstfag?
- Hva opplever du som dine sterke sider som yrkesutøver?
- Hvilke områder ønsker du å endre eller videreutvikle?
- Skisser hvilke områder innen fordypningsområdet og læringsutbyttebeskrivelsen som du ønsker å arbeide med i praksisperioden innenfor rammene av utdanningens læringsutbytte for praksis. Begrunn svaret.

Rammer:

Skriftlig individuell beskrivelse og refleksjon over eget ståsted og praksiserfaringer etter malen ovenfor.

Omfang: ca. 650 ord.

Vurdering: Godkjent/ikke godkjent

Arbeidskrav 2: Beskrivelse av tenkt læringsutbytte

Arbeidskravet har som formål at studenten skal kunne være delaktig i å utforme mål for eget læringsarbeid i praksisperioden. Dette kan bidra til å øke studentens interesse og ansvar for å

utnytte praksisperioden best mulig. Arbeidskravet skal ta utgangspunkt i læringsutbyttebeskrivelsen for praksis, praksisstedets rammer og studentens egne ønsker og behov som beskrevet i arbeidskrav 1.

Rammer:

Skriftlig individuell beskrivelse av ønsket (pre-refleksjon) læringsutbytte for praksisperioden.

Omfang: ca. 650 ord.

Vurdering: godkjent/ikke godkjent.

Arbeidskrav 3 og 4: Beskrivelse av en aktuell situasjon fra praksisperioden

Studenten skal beskrive to aktuelle situasjoner fra praksisperioden. Utgangspunktet er arbeid med barn alderen 0-6 år. Situasjonene skal være knyttet til relevante emner fra studieplanen. Hensikten er å oppøve evnen til refleksjon og faglige begrunnelser i egen yrkesutøvelse, samt tverrfaglig samarbeid.

Studenten følger opp situasjonene i minimum en uke og skal deretter:

- beskrive hvilke utfordringer situasjonene gir.
- velge ut to fokusområder en fra hver situasjon
- gjøre rede for og begrunn egne valg.
- planlegge, gjennomføre, dokumentere og evaluere tiltak.

Rammer:

Skriftlig individuell beskrivelse av to situasjoner i løpet av praksisperioden.

Omfang: ca. 600 ord pr. situasjon.

Vurdering: godkjent/ikke godkjent.

Halvtidsvurdering

Fagskoleutdanning i

Halvtidsvurdering foretatt:.....(dato)

Fravær til nå i perioden:.....(antall timer)

Student:.....sign.

Praksisveileder:.....sign.

Lærer.....sign.

Evt. kommentar:

.....

.....

.....

.....

.....

Hvis det oppstår tvil om at studenten kan oppfylle beskrevet læringsutbytte og få bestått ved praksisperiodens slutt, skal studenten gis skriftlig varsel om dette snarest og senest 3 uker før praksisperiodens avslutning.

Skriftlig varsel om stryk er gitt:.....(dato).

Arbeidskrav knyttet til praksisperioden	Godkjent	Ikke godkjent
Arbeidskrav 1: Egen ståsted og førforståelse		
Arbeidskrav 2: Beskrivelse av tenkt læringsutbytte		
Arbeidskrav 3: Situasjon 1		
Arbeidskrav 4: Situasjon 2		

Vurderingsskjema – sluttvurdering

Skole:

Fagskoleutdanning i

Vurderingsskjema for gjennomført praksis

Studentens navn:.....

Praksissted:.....

RESULTAT:.....(bestått/ikke bestått)

Fravær:.....(antall timer)

Tidsrom:.....

Student

Praksisveileder

Lærer

Vedlegg 3 Samlet oversikt over litteratur

Studieplan: Arbeid med språk, flerspråklighet og flerkulturell kompetanse i barnehagen

Obligatorisk litteratur

(Spesifikasjon over sidetall er oppført i studieplanen etter hvert emne/praksis).

Aasgaard, A. *Se meg!* (2015). Elektronisk undervisningsbolag.

Alsted, G.T. (2016). *Andrespråk og flerspråklighet i barnehagen*. Bergen: Fagbokforlaget.

Andersen, E. S & Schwenche, E. (2012). *Prosjektarbeid, en Veiledning for studenter*. NKI – forlag.

Bae, B. Artikkel, *Se barnet som ressurs*.

Dalland, O. (2012). *Metode og oppgaveskriving for studenter*. Oslo: Gyldendal Akademisk.

Fajersson, Karlsson, Becher og Otterstad (red.) (2009). *Grip sjansene! Profesjonskompetanse, barn og kulturelt mangfold* Oslo: Cappelen Damm. "Pope, L. Den monokulturelle barnehagediskursen".

Furu, A., Granholt, M. Moxnes, A. Thoresen, M. (2014). *Å arbeide i barnehagen*. Oslo: Universitetsforlaget.

Gjervan, M., Andersen, C. E., Bleka, M. (2012). *Se mangfold! Perspektiver på flerkulturelt arbeid i barnehagen*. Oslo: Cappelen Akademisk Forlag.

Gjervan, M. (2006). *Temahefte om språklig og kulturelt mangfold*. Oslo: Kunnskapsdepartementet.

Glaser, V. (2013). *Foreldresamarbeid. Barnehage i et mangfoldig samfunn*. Oslo: Universitetsforlaget.

Glaser, V., Størksen, I. og Drugli M.B. (red). (2014). *Utvikling, lek og læring i barnehagen. Forskning og praksis*. Bergen: Fagbokforlaget.

Grasaas, K., Sjørnsen, M. & Stordalen, J. (2014). *Helsefagskolen - Etikk og kommunikasjon*. Oslo: Cappelen Damm.

Gunnestad, A. (2014). *Didaktikk for barnehagelærere, en innføring*. Oslo: Universitetsforlaget.

Hartviksen, M & Kversøy, S. K (2008). *Samarbeid og konflikt – to sider av samme sak. SØT – modellen*. Bergen. Fagbokforlaget

Helgesen, A. L. Sjursen, M. & Stordalen, J. (2016). *Psykologi og sosiologi for fagskoleutdanningene*. Oslo: Cappelen Damm.

Høigard, A. (2013). *Barns språkutvikling – muntlig og skriftlig*. Oslo: Universitetsforlaget.

Høigard, A., Mjør, I. og Hoel, T. (2009). *Temahefte om språkmiljø og språkstimulering i barnehagen*. Oslo: Kunnskapsdepartementet.

Juuso, R. & Eira Bjørn, I. M. (2006). *Temahefte om samisk kultur i barnehagen*. Oslo: Kunnskapsdepartementet.

Kibsgaard, S. Kanstad, M (2015). *Lek og samspill i et mangfoldsperspektiv*. Bergen: Fagbokforlaget.

Kunnskapsdepartementet (2016). Meld. St.19 (2015-2016). *Tid for lek og læring*.

Lamer, K. (2014). *Barnehagen: sosial kompetanse*. T. Nordahl & O. Hansen(red). Dette vet vi om. Oslo: Gyldendal Akademisk.

Nielsen, M. M (2014). *Barnehagen: observasjon og pedagogisk analyse*. T. Nordahl & O. Hansen(red). Dette vet vi om. Oslo: Gyldendal Akademisk.

Ruud, E. B. (2012). *Sosial fantasilek. Kompetanse for livet*. Oslo: Cappelen Damm Akademiske.

Spernes, K. og Hatlem, M. (2013). *Den flerkulturelle barnehagen i bevegelse*. Oslo: Gyldendal Akademiske.

Sand, S. (2008). *Ulikhet og fellesskap. Flerkulturell pedagogikk i barnehagen*. Vallset: Oplandske Bokforlag.

Ulvund, S. E (2011). *Forstå barnet ditt 2-5 år*. Oslo: Cappelen Damm.

Tillegglitteratur

Anderssen, M. og Bentzen, K. (2016). *Flerspråklig utvikling hos barn i barnehagealder*. Oslo: Universitetsforlaget.

Andersen, E. S & Swenche, E (2012). *Prosjektarbeid en veiledning for studenter*. 4 Utg. NKI – forlag.

Andersen, C. E. & Sand, S. (red). (2012). *Utforskning av flerkulturelle praksiser*. Vallset: Oplandske Bokforlag.

Bjerkan, K. M. m.fl. (2013). *Ordforråd hos flerspråklige barn. Pedagogiske og spesialpedagogiske utfordringer*. Oslo: Gyldendal Akademisk.

- Bjørndal, C. R. P. (2011). *Det vurderende øyet. Observasjon, vurdering og utvikling i undervisning og veiledning*. Oslo: Gyldendal Norsk Forlag.
- Eide, H & Eide, E. (2007). *Kommunikasjon i relasjoner. Samhandling, konfliktløsning og etikk*. Oslo: Gyldendal Akademisk.
- Eidhamar, L. G & Leer- Salvesen, P. (2014). *Nesten som deg selv. Barn og etikk*. Oslo: Cappelen Damm Akademisk.
- Fennefoss, A. T & Jansen, K. E (2009). *Praksisfortellinger- på vei til innsikt og forståelse*. Bergen: Fagbokforlaget.
- Glaser, V. (2016). *Foreldresamarbeid. Barnehagen i et mangfoldig samfunn*. Oslo: Universitetsforlaget.
- Glaser, V., I. S og Drugli M.B. (red). (2014). *Utvikling, lek og læring i barnehagen. Forskning og praksis*. Bergen: Fagbokforlaget.
- Hansen, O. H (2014). *Dette vet vi om barnehagen: Betydningen av voksen-barn-kommunikasjon*. Oslo: Gyldendal akademisk.
- Hennum, B.A og Østreim, S. (2016) *Barnehagelæreren som profesjonsutøver*. Oslo, Cappelen Dam Akademiske.
- Jensen, R. & Karnmo, A. L. (2010). *Å utforske praksis*. Oslo: Cappelen Damm AS.
- Kunnskapsdepartementet (2016). Meld. St.19 (2015-2016). *Tid for lek og læring*.
- Lamer, K. (2001). *Du og jeg og vi to. Om å fremme barns sosiale kompetanse*. Teoriboka. Oslo: Gyldendal Akademiske Forlag AS.
- Kibsgaard, S. og Huseby, O. (2014). *Norsk som andrespråk i barnehage og småskole*. Oslo: Universitetsforlaget.
- Kvello, Ø. (2012). *Oppvekstmiljø og sosialisering*. Oslo: Gyldendal.
- Olsen, O. L (2012). *Juss i barnehagen*. Kristiansand: Høgskoleforlaget
- Pape, K. (2011). «Æ trur dem søv». *Om aktive voksne og sosial kompetanse i barnehagen*. Oslo: Kommuneforlaget.
- Sandvik, M. og Spurkland, M. (2012). *Lær meg norsk før skolestart! Språkstimulering og kartlegging i den flerkulturelle barnehagen*. Cappelen Damm Akademisk.
- Sørensen, K., Godtfredsen, M., Modahl, M. & Lerdal, B. (2011). *Egenledelse i lek og læring*. Oslo: Høgskoleforlaget.

- Tetzchner, S. V. (2012). *Utviklingspsykologi* (2 utg.). Oslo: Gyldendal Norsk Forlag.
- Tholin, K. R (2015) *Profesjonsetikk for barnehagelærere*. Bergen. Fagbokforlaget.
- Ulvund, S. E (2009). *Forstå barnet ditt 0 – 8 år*. Oslo: Cappelen Damm.
- Ulvund, S. E (2005). *Forstå barnet ditt 5 – 8 år*. Oslo: Cappelen Damm.
- Sand, S. (2008). *Ulikhet og fellesskap. Flerkulturell pedagogikk i barnehagen*. Vallset: Oplandske Bokforlag.
- Skau, G. M (2011). *Gode fagfolk vokser*. Oslo: Cappelen Damm.